

Institut
d'Estudis
Catalans

Acte d'homenatge a
Jordi Mir

Institut d'Estudis Catalans
Sala Prat de la Riba
9 de juny de 2010

Acte d'homenatge a
Jordi Mir

Institut d'Estudis Catalans
Sala Prat de la Riba
9 de juny de 2010

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Acte d'homenatge a Jordi Mir : Institut d'Estudis Catalans, Sala Prat de la Riba, 9 de juny de 2010. — (Publicacions de la Presidència ; 34)
ISBN 9788499650777
I. Mir, Jordi, 1935- II. Rabella i Ribas, Joan Anton, ed.
III. Col·lecció: Publicacions de la Presidència ; 34
1. Mir, Jordi, 1935-
929Mir, Jordi

Edició a cura de Joan Anton Rabella

© dels autors dels textos
© 2011, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: desembre de 2011
Tiratge: 300 exemplars

Compost per Anglofort, SA

Imprès a Service Point FMI, SA

ISBN: 978-84-9965-077-7
Dipòsit Legal: B-40310-2011

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del copyright, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

TAULA

Presentació,
per Salvador Giner
7

Nota de l'editor,
per Joan Anton Rabella
9

Acte d'homenatge a Jordi Mir
13

PRESENTACIÓ

SALVADOR GINER,

PRESIDENT DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

El ver patriotisme és exigent: ens demana una dedicació al conreu de les coses del país, una lleialtat desperta i feïnera, més enllà de les paraules o les escadusseres manifestacions de pertinença a la nació. Jordi Mir i Panache n'és un exemple. Fill de Trep, Jordi Mir ha acomplert una immensa tasca com a estudiós i divulgador del coneixement de la nostra terra. Vinculat a la gran tradició excursionista, tan pròpia de Catalunya, la seva incansable exploració de tots els racons i viarans de casa nostra ha donat fruits com ara el seu treball toponímic a la seva pròpia comarca (*Els noms de lloc de Trep*, premi de la Societat Catalana de Geografia). Ha estat un excel·lent mestre de català durant molts anys —inclosos, naturalment, els més difícils—, i ho ha estat, precisament, de molts dels professionals dels mitjans de comunicació que avui tenen la immensa responsabilitat de mantenir i promoure la llengua amb un alt nivell lèxic, sintàctic i fonètic en l'àmbit públic i, de retruc, en el privat. Els seus deixebles, entre els quals n'hi ha diversos dels més populars i estimats per la ciutadania, el reconeixen obertament com el seu mestre. La Generalitat li va atorgar la Creu de Sant Jordi l'any 2000. Un acte de justícia palesa.

L'Institut d'Estudis Catalans li encarregà, amb Joan Solà, una de les obres més fonamentals i delicades per a la nostra acadèmia: que confegís l'edició de les *Obres Completes* de Pompeu Fabra. Amb el malaguanyat Joan Solà, que morí essent vicepresident de l'Institut ara fa un any, Jordi Mir ha estat el minuciós, erudit, exigent i rigorós editor i codirector d'una obra de diversos volums que s'apropra ara a la seva compleció. Sé del cert que Jordi Mir hi treballa ara recollint els darrers documents i la correspondència dispersa amb una tenacitat extraordinària que, sens dubte, permetrà que tots, fins els més dispersos, hi puguin ser inclosos en el volum final.

Aquesta publicació recull les expressions d'estima i admiració que li ha retut l'homenatge que li ha fet, com calia, l'Acadèmia del seu país. El lector comprovarà com també traspua en tot l'aplec d'escrits ací publicats una virtut de Jordi Mir que només coneixen els qui són els seus amics, deixebles o col·laboradors: la seva amabilitat, la seva bonhomia, la seva indestructible i senzilla fe en la causa catalana.

NOTA DE L'EDITOR

JOAN ANTON RABELLA,

SOCIETAT CATALANA DE LLENGUA I LITERATURA

La publicació de l'*Acte d'homenatge a Jordi Mir*, que es va celebrar el 9 de juny de 2010 a la sala Prat de la Riba de la seu de l'Institut d'Estudis Catalans a Barcelona, presenta unes característiques que provenen de la naturalesa específica d'aquest acte d'homenatge i del seu desenvolupament. En aquest cas, aquesta publicació vol reflectir el caràcter oral i afectiu que va tenir la sessió que es va celebrar a l'IEC, per la qual cosa manté l'estructura dialogada de bona part de l'homenatge, una estructura que no s'ha modificat per ajustar-se a una presentació més formal —i en què restessin separats els diferents parlaments que s'hi van fer— perquè considerem que aquesta solució hauria canviat tant el desenrotllament com el to real de l'homenatge. En aquest punt hem d'agrair la col·laboració de Sol Bolós i de Nausica Solà, que han realitzat la transcripció de les intervencions de Joaquim Maria Puyal i Mònica Terribas i de Joan Solà, respectivament. I també hem d'agrair el consell i els comentaris de Laia Castanyer, de l'Oficina d'Assessorament Lingüístic de la Secció Filològica, que han contribuït a la publicació d'aquest homenatge.

Així mateix, i d'acord amb aquest plantejament, s'han mantingut les expressions —en alguns casos entenem que volgutament col·loquials— dels participants, les quals marquem amb cursiva quan corresponen al castellà o no són de caràcter normatiu.

Van participar en l'homenatge:

Salvador Giner, president de l'Institut d'Estudis Catalans

August Bover, president de la Societat Catalana de Llengua i Literatura

Joan Martí i Castell, president de la Secció Filològica

Mònica Terribas, directora de Televisió de Catalunya

Joan Solà, vicepresident de l'Institut d'Estudis Catalans

Albert Jané, membre de la Secció Filològica

Pere Verdaguer, membre de la Secció Filològica

Jaume Cabré, membre de la Secció Filològica

Joaquim Maria Puyal, membre de la Secció Filològica

Antoni Bassas, corresponsal de Televisió de Catalunya als Estats Units

ACTE D'HOMENATGE A JORDI MIR

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

SALA PRAT DE LA RIBA

9 DE JUNY DE 2010

Salvador Giner:

Bona tarda a tothom. Benvinguts a l'Institut d'Estudis Catalans, la nostra Acadèmia Nacional de les Humanitats i de les Ciències. Avui som aquí reunits per homenatjar el filòleg, escriptor, activista cultural, patriota, inspirador del millor patriotisme cívic català, Jordi Mir. Em plau, primer de tot, demanar-li que pugi a la mesa. Puja, Jordi, si us plau.

14

[Aplaudiments.]

[Sona el Cant de la Senyera.]

Molt bé! Hem encetat l'acte de la millor manera possible. Demanaré al senyor August Bover, que és president de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, que prengui la paraula. Voldria recordar-vos que aquest acte d'homenatge a Jordi Mir és de l'Institut i de la nostra societat filial, la Societat Catalana de Llengua i Literatura, amb la qual compartim l'homenatge.

August Bover:

Moltes gràcies, senyor president.

Senyor president de l'Institut d'Estudis Catalans, senyor president de la Secció Filològica, senyora directora de la Televisió de Catalunya, senyor president del Consell Comarcal del Pallars Sobirà, senyor Jordi Mir i senyora, amigues i amics, aquest és un acte que la Societat Catalana de Llengua i Literatura ha preparat amb molta il·l·lusió; potser no caldria dir-ho perquè això és el que és normal en les activitats de la nostra societat —els que hi som, hi som perquè ens fa il·l·lusió, perquè creiem en la nostra llengua i en la nostra literatura i, si no fos així, ben segur que ens dedicariem a alguna altra cosa—, però és que aquest acte ha estat preparat amb una il·l·lusió especial, i no solament per part de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, sinó per part de tots els qui ens han ajudat, que són molts i als quals ara aprofito per agrair-ho. Justament amb molta il·l·lusió perquè es tracta d'honorar una persona que estima apassionadament aquest país, la seva llengua i la seva cultura, i que mai no ha estalviat esforços per aprofundir-ne el coneixement i per treballar en la seva defensa ni per la seva difusió. Un país sense estat, com és el nostre, si ha pogut resistir com ho ha fet —com ho fa— és, en bona part, gràcies al fet de comptar amb aquest tipus de persones, persones com Jordi Mir —i més ens en caldrien.

15

Estic segur que tots els que avui sou aquí en podeu donar testimoni perquè, fins i tot jo mateix, que segurament de tots els que som aquí presents dec ser el que fa menys temps que el coneix personalment —tot just fa uns pocs mesos, quan va posar-se en contacte amb mi per demanar-me si coneixia algun catalanista de Tolosa de Llenguadoc que pogués ajudar-lo en la seva incansable recerca de textos i documents de Mestre Fabra—, doncs fins i tot un nouvingut com jo a l'univers Jordi Mir, en podria explicar unes quantes... Perquè, ell no ho sap, tot i no conèixer-nos personalment, jo ja fa molts anys que coneixia la seva existència i la seva honorable tasca. I és que, treballant en el camp de la Filologia Catalana, era inevitable que, sovint, alguns dels meus col·legues em parlessin d'ell i sempre, sense excepció, en termes molt elogiosos. Vull dir que m'he passat la vida sentint una sèrie de col·legues que, parlant dels seus treballs, sempre acabaven dient coses com ara aquestes: «Sort d'en Jordi Mir que ens ha facilitat tal informació»; «Gràcies a en Jordi Mir vam aconseguir això o allò altre»; «Si no hagués estat per en Jordi Mir, no hauríem pogut fer tal o tal altra cosa», etcètera, etcètera.

És ben clar, doncs, que una persona així es mereix un homenatge. Però és que no s'acaba aquí. Aquest extraordinari esperit de servei, en el seu cas, va acompanyat —i això no es dona amb gaire freqüència— d'una autèntica modèstia. Sempre està disposat a ajudar a tothom, amb una gran generositat, però sempre es queda a l'ombra, sempre defuig qualsevol protagonisme. I, quan es donen aquestes circumstàncies, em sembla que és quan un homenatge, com el que avui li retem, té més sentit. Per això deia al començament que ens havia fet tantíssima il·lusió poder-lo organitzar. I per això tothom hi ha volgut participar. Per aquest motiu tenim anunciades tantes intervencions. I, precisament per això, jo no em vull allargar.

Però voldria afegir, per acabar, que, malgrat que avui no poden ser aquí, hem rebut les adhesions de les persones següents:

Il·lm. Sr. Salvador Giner

President de l'Institut d'Estudis Catalans

Benvolgut president i amic,

Voldria que constés la meva adhesió al propinent homenatge a Jordi Mir. Malauradament coincideix amb un acte mèdic fixat prèviament, al qual haig d'acompanyar la meva muller i, per tant, no podré assistir-hi.

Em dol perquè justament sóc de les poques persones que resten entre les que van tenir-lo al costat als orígens de la seva actuació patriòtica i, en concret, per a l'ensenyament del català. Però, sobretot, per la seva generositat i pel goig de la seva amistat de tota la vida hauria volgut ser-hi present.

De tot cor, amb la meva muller també, considereu-nos-hi presents. Gràcies. Teu,

Joan Triadú

Barcelona, 4 de juny de 2010

Benvolgut i admirat amic,

Assabentat de l'homenatge que avui us tributa la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, em plau adherir-m'hi no pas presencialment, però sí en esperit, fent-vos arribar el meu reconeixement dels vostres mèrits, acompanyat d'una felicitació amical.

Ricard Torrents

Barcelona, 9 de juny de 2010

Estimats Jordi i Neus,

Com que no podrem ser-hi presents, us volem manifestar amb aquestes línies la nostra felicitació i adhesió més cordials amb motiu d'aquest acte d'homenatge, ben merescut per les vostres virtuts humanes de generositat i competència personal i patriòtica.

Per molts anys i visca Catalunya! ...lliure, és clar.

Josep Moran i Montserrat Pagès

Estimat Jordi,

Donada la impossibilitat material d'assistir a l'acte d'homenatge que tan merescudament et dedica la Societat Catalana de Llengua i Literatura, en nom de les institucions que represento i dels teus amics de Lleida que no represento però que, ben segur, hi estaran encantats i completament d'acord, em plau enviar-te, juntament amb l'adhesió a l'acte, una fortíssima abraçada, que és símbol de l'amistat, del mestratge, del record de les hores compartides i de l'agraïment per la teua dedicació i passió per la llengua, la terra i la Pàtria.

Tingues la certesa que, tot i que no hi serem, aplegats per aqueixa passió compartida libarem i brindarem per tu —i, segurament, massa— davant una taula ben parada on et trobarem a faltar.

Ramon Sistac

Delegació de Lleida de l'Institut d'Estudis Catalans

Grup d'Estudis de Llengua i Literatura de Ponent i del Pirineu

Oficina de Llengua i Literatura de Ponent del Departament de Filologia Catalana i Comunicació de la Universitat de Lleida

Centre d'Estudis Ribagorçans

Benvolgut Jordi,

Sé que et fan un homenatge. El tens ben merescut. Hi voldria assistir per donar fe de la meva adhesió a la iniciativa.

Espiritualment hi seré; però les cames no responen prou bé perquè me'n fii i m'arrisqui a viatjar al batibull de la capital.

Enhorabona per la distinció.

Salutacions cordials,

Ramon Amigó

Benvolgut i respectat amic,

M'hauria agradat de debò ésser al vostre merescut homenatge el dia 9. Però aquest dimecres cal que sigui a Castelló en un acte de la Universitat Jaume I. Us prego que em disculpeu.

Us desitjo una bona festa. Per molts anys.

Germà Colón

18

Jordi,

Acabo de rebre la invitació a l'homenatge que et dedica la SCLL. La notícia m'ha proporcionat una alegria immensa perquè tinc comprovat quant et mereixes aquesta expressió pública i oficial de reconeixement de la feina, intel·lectual i cívica, que has fet i que vas fent. Te'n felicito sincerament. Congratulacions també a la Neus, per la part que li'n toca.

Desgraciadament no podré assistir a l'acte del dimecres vinent. Compta, però, que hi seré present en l'esperit i que m'identifico plenament amb tot el que significa.

Després del 9 de juny et faré una trucada per saber com ha anat tot i per explicar-te com preveiem les nostres vacances pirinenques d'enguany, massa curtes, ai las.

Amb una abraçada especial de felicitació, i records afectuosos per a tots dos.

Teu.

Alan Yates

I encara l'adhesió del senyor Josep Vallverdú. I res més per part meva. Moltes gràcies.

Salvador Giner:

Molt bé! Ara em plau donar la paraula a Joan Martí, el president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, perquè ens parli d'en Jordi. Endavant, senyor president.

19

Joan Martí:

Moltes gràcies.

President de l'Institut d'Estudis Catalans. Estimat amic homenatjat Jordi Mir. Estimada Neus Bòria. President de la Societat Catalana de Llengua i Literatura. Directora de Televisió de Catalunya. President del Consell Comarcal del Pallars Jussà. Benvolguts socis de la Societat Catalana de Llengua i Literatura. Membres de l'Institut d'Estudis Catalans. Familiars, amics, companys i col·legues de Jordi Mir. Senyores i senyors.

La història d'un país és el reflex de les idees i de les actituds dominants dels qui en formen part. Idees i actituds que, tanmateix, s'encaren dialècticament amb d'altres que, per motius molt diversos, són minoritàries i, com s'esdevé amb algunes llengües, sovint minoritzades.

El món es mou sobretot per l'empenta dels principis i de les ètiques que hi ha rere llur. De manera que, encara que es facin hegemònics els poders que compten amb major seguiment, la presència democràtica d'opinions que responen a visions distintes de la realitat genera un equilibri o un desequilibri entre posicions enconrades.

Probablement la grandesa més remarcable de la humanitat és la possibilitat de planificar la convivència a partir de conviccions no coincidents. Però no és menys probable que la misèria més remarcable de la humanitat sigui que al-

gus s'hi imposin abusivament, tot negant-se a cap diàleg racional. Les esperances de les persones rauen en la il·lusió de poder fer prevaler allò que creuen que pot ésser el millor camí per a la pràctica de la idiosincràsia pròpia, de la llibertat, de la solidaritat. L'alienació extrema és la que obliga per damunt de tot a no ésser qui ets o, dit altrament i potser més encertadament, la que obliga a ésser qui no ets. Si el món ha d'ésser ric, solament hi ha una via a seguir: el respecte a les distintes maneres de veure'l, d'analitzar-lo i de transformar-lo. En la diversitat hi ha la substància de la racionalitat. Res no és menys contrari al caràcter dels éssers humans que l'anivellament; per la qual cosa, la submissió s'ha centrat històricament particularment en la negació de la identitat d'altri. Si admetem que l'univers es compon de pobles i de nacions, hem d'admetre que l'univers es compon de la diferència com a fenomen principal.

Tot el que acabo de dir, vull enllaçar-ho amb la convicció que la lluita més transcendent en favor del benestar social és la que defensa la identitat i respecta la d'altri. La que entén que allò més sublim és poder ésser qui hom és i acceptar ensems que els altres són allò que són. Qualsevol altre concepte, per més exaltant que sigui, és buit de sentit; tots s'omplen semànticament únicament a partir de la constatació que les persones formen col·lectius que viuen una història singular.

Jordi Mir entén com molt pocs la importància cabdal de la identitat. Hi ha lliurat i hi lliura totes les seves forces. Ha fet i fa de la seva vida un servei meticulós al seu poble, que és, per això, el millor servei també a tots els altres pobles.

L'home de Tremp traslladat a Barcelona, que visqué els resultats nefastos immediats d'una guerra especialment salvatge, perquè salvatges totes ho són, es posà des de ben jovenet a treballar pel que per sempre més ha estat i és la dèria que dona sentit a la seva existència: Catalunya i els Països Catalans. Perquè n'és fill i perquè, dissortadament, aquesta mare ha estat ultratjada sense cap mena de pietat durant segles i segles.

Jordi Mir és home de llarg horitzó. Sap d'on venim —la glòria dels orígens medievals—, sap per on hem hagut de transitar —les lluites constants per a la defensa dels nostres drets— i sap on som —en una democràcia enganyosa i falsa, perquè vol estafar-nos en allò que ens correspon. I és conscient que res no és gens fàcil, perquè els principis i les actituds hegemòniques a què m'he referit suara juguen encara —per sempre més?— en contra nostra. Però també sap que solament la persistència ens pot fer albirar un país que visqui tal com és, amb les seves grandeses i les seves misèries.

Jordi Mir és un autodidacte. Després dels estudis mitjans, va haver de posar-se a treballar. Però el seu tarannà el féu sobresortir en una Barcelona ingent en què, tanmateix, va obrir-se camí i des d'on mai no ha oblidat les arrels trempolines. No estic segur si l'activisme cultural el convertí en un savi o si la saviesa el convertí en activista cultural; probablement les dues condicions es retroalimenten permanentment. El cert és que és un erudit que res no ha d'envejar dels millors. Generalment, i en conec casos molt notables, quan hom es llança a l'estudi de qualsevol àrea del coneixement, la passió pot més que no pas el seguiment

d'un trajecte preestablert. També en un cercle infinit, en què el sentiment desemboca en la ciència i la ciència encén encara més el sentiment.

Jordi Mir ha estat i està sense mai no mancar-hi rere tots els grans projectes que hem hagut d'anar bastint, que hem d'anar bastint, per a la salvació de la pàtria. I mai no més ben dit que hi és al darrere, perquè la seva generositat i el seu lliurament es barregen amb una modèstia exemplar. Per a ell el que compta són els fets i els resultats, tant se val qui n'és o qui en són els protagonistes. Allò a què aspira no és encimbellar ningú, molt menys encara encimbellar-se ell mateix; allò que anhela és la llibertat del nostre poble; una llibertat plena, sense exclusions. Per la qual cosa, valora les passes endavant del col·lectiu nacional i, sense ésser desagraït, li importen poc o gens els lideratges de ningú.

Jordi Mir estima la nostra terra perquè la coneix pregonament, així com estima la nostra llengua perquè en té una competència insòlita. És mestre expert en geografia i sap resoldre qualsevol dubte en l'ús del català. Forma part del grup de grans savis filòlegs que han practicat la ciència des del treball de camp. És un excursionista, com ho fou Pompeu Fabra, com ho foren tants altres filòlegs i lingüistes, perquè ha trobat el gust incomparable de descobrir contrades i mots tot caminant pels senders dels Països Catalans. No accepta la superficialitat, perquè és fràgil i trencadissa; perquè no deixa petjada. Així, conscient que solament es pot estimar pregonament allò que pregonament es coneix, i conscient també que solament es coneix pregonament allò en què pregonament hom s'endinsa, ha girat pels camins més recòndits de la nostra geografia i hi ha volgut admirar el paisatge irrepètible i hi ha volgut escoltar els parlars tan diferents i tan iguals; les paraules que ens caracteritzen en la diferència i que ens cohesionen en una sola comunitat. No debades, en aquesta mateixa casa, a l'Institut d'Estudis Catalans, va

ésser guardonat l'any 1966 amb el Premi Eduard Brossa de la Societat Catalana de Geografia. Altrament, els seus coneixements de geografia li han permès de fer una tasca pedagògica essencial mitjançant nombrosos articles en revistes especialitzades i conferències, recollits en publicacions com *Llimiana i l'ermita de Sant Andreu*, *Indrets de Catalunya I i II* o *75 postals trempolines*. Fa pocs dies, vaig tenir la sort que em convidés a fer una excursió a Busa, un llogaret del Solsonès que no coneixia; una excursió literària.

Si una cosa no és Jordi Mir és elitista. Característica que l'eximeix, el fa immune de la malaltia tan estesa de la vanitat d'ocupar-se exclusivament d'allò que se situa en el que hom anomena arrogantment alta cultura o alta investigació. Tampoc no s'ancora solament en el que és més popular. Li interessa tot, perquè és conscient que la vida del nostre poble és la de tots els seus ciutadans i, doncs, es concreta en l'expressió de totes llurs manifestacions. Li interessa el nostre folklore, com li interessa un article d'especialitat sobre les vocals tòniques del català, sobre l'ús de les preposicions en els règims verbals; com li interessa l'art; com li interessa la ciència en totes les àrees del coneixement. Aquest tret li ha permès d'ésser un divulgador modèlic de temes sobre història, geografia o llengua.

És especialment pertinent que en la meua intervenció m'aturi un moment en un aspecte molt destacat de la seva tasca: el de l'ensenyament de la llengua, sempre inspirat en els principis que defensà Pompeu Fabra. I dic que és especialment pertinent, perquè, com saben vostès, Pompeu Fabra fou president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Però és oportú per un altre fet que lamento: fa la impressió que, per allò que ara ens diuen alguns, hàgim de passar pàgina respecte a les aportacions que féu el Mestre. Ho justifiquen amb el rebuig que se sacralitzi la seva figura i la seva obra. Curiosament, mentre recomanen de no sacralitzar-les, ells mateixos sacralitzen altres lingüistes: una paradoxa sospitosa, com a mínim.

Jordi Mir venera Pompeu Fabra i no se n'amaga. Jo comparteixo plenament aquesta veneració i vull ésser al costat de Jordi Mir en la reivindicació de l'home que, ultra ordenar la llengua catalana amb una destresa, una intel·ligència i un sentit comú gens freqüents, ho féu tot fonent aquest fi amb el de la reconstrucció nacional. L'objectiu explicitat per ell mateix fou elaborar la llengua nacional dels Països Catalans. Es veu que ara aquesta exemplar dedicació que tantes amargors li costà no cal valorar-la sinó amb molta precaució. Ara es veu que ens convé modificar la normativa de la llengua catalana per tal de fer-la més fàcil, per tal de poder-la usar amb menys preocupació per la correcció i la genuïtat: com si d'una mercaderia de baixa estopa es tractés.

Jordi Mir no és mesell; no ha renegat del reconeixement que gràcies a Pompeu Fabra el català s'ha salvat, com a llengua de cultura i com a llengua per a tots els registres possibles: des dels més formals fins als més col·loquials. No és dels qui traïx. És lleial amb el seu poble, amb els prohoms que han ajudat a construir-lo, amb els companys, amb els amics.

Conserva un fons extraordinari sobre la figura i l'obra de Pompeu Fabra. Probablement és qui millor el coneix i potser no és exagerat de dir, qui més l'estima. Aquest coneixement i aquesta estima li permeten tirar endavant com a codirector l'edició de les obres completes del Mestre. Ell és la persona més capacitada per a fer-ho, perquè amb la humanitat que el caracteritza sap treballar-hi posant-hi no solament el cap, la intel·ligència, sinó també el cor, la passió.

Jordi Mir és un home de sentiments. Qui el coneix sap fins a quin punt s'emociona sempre que parla de fets emblemàtics i de persones que estan íntimament lligades en el compromís per la nació catalana. És gràcies a ell i a qui com ell és que som aquí; que encara vivim; que l'enemic, que mai no para d'actuar com a tal, no ens ha vençut; que, malgrat tot, podem mantenir l'esperança.

Estimat i admirat Jordi Mir, sé que no t'agraden actes com aquest en què s'honora la teva persona. Però és de justícia que t'hàgim fet aquest homenatge, perquè la feina que has arribat a fer en benefici del nostre país és impagable. Perquè mai no has defallit. Perquè encomanes idees i també entusiasmes. Perquè vius per aquest col·lectiu tan flagel·lat durant segles i segles. Permet-nos, doncs, que hàgim volgut dedicar-te aquesta estona a enaltir com es mereixen la teva persona i la teva obra. Tant de bo que en puguem gaudir per molts i molts i molts anys més.

Salvador Giner:

Moltes mercès. Gràcies, senyor president de la Secció Filològica. Em plau donar la paraula a la directora de la Televisió de Catalunya, que a partir d'ara conduirà l'acte fins a la clausura.

Endavant!

Mònica Terribas:

President de l'Institut d'Estudis Catalans, benvolguts acadèmics, moltes gràcies per permetre'm ser aquí. Jo crec que l'única raó per la qual algunes de les persones que són aquí avui, i hi són amb ganes, és que, per damunt de tot, el reconeixement és a una persona que sempre dóna. Li dóna al país, li dóna a la llengua i li dóna a la gent... Jordi, t'estimo molt... Per això sóc aquí! Diguem que, anecdòticament, sóc la directora ara d'una televisió d'un país petit i miserable on els mitjans de comunicació no estan a l'alçada del que es mereix la llengua i que, per tant, estem intentant fer alguna cosa de les molt poques que són possibles en el moment que estem vivint a nivell social i a nivell lingüístic; sobretot, em preocupa molt l'ús social de la llengua, com bé saps, però no sóc capaç de millorar gaire el que estem fent... I sempre penso en tu, i penso que ets francament molt generós de no trucar-me cada dia per cridar-me l'atenció... Sé que en tens moltes ganes cada dia quan veus la televisió...

Però jo no seria la directora de Televisió de Catalunya si no haguessin deixat petjada en mi gent com tu, gent com el Jaume, gent com el Quim, gent com el Miquel, gent com el Joan... que són aquí avui. Jo segur que no hauria acceptat ser-hi, perquè jo també hi crec en la nostra llengua a través d'uns mitjans de comunicació que són, en aquests moments, molt menys del que haurien de ser per ajudar la llengua i el país; i, per tant, et demano disculpes perquè no som capaços de fer més del que estem fent.

24

Vull dir això perquè jo, des de fa molts anys, vaig conèixer en Jordi gràcies al Quim Puyal, i conèixer el Jordi vol dir aprendre de manera permanent durant l'estona que sigui... És igual.

No hi ha límit en el temps per al Jordi! Però és una persona que, com molt bé deien l'August i el Joan, mai parla d'ell, sempre soluciona, sempre explica, sempre aporta, sempre, sempre està pensant en els altres. I jo crec que una de les qüestions que ens ha dut fins a aquest homenatge és l'inevitable reconeixement del pòsit que ha deixat en tots nosaltres, els qui hem fet més o menys les aportacions que el Jordi ha fet a les nostres petites aportacions professionals en cadascun dels àmbits. I ja està. És algú que dóna, que no vol que li facin això, que ho està passant fatal... Fatal! Doncs avui t'aguantes! Però que ell no respon a la frase aquella llatina de *Vanitas vanitatum et omnia vanitas...* No, ell no. Ell, justament, no! Però jo avui crec que, precisament per això, aquest homenatge és de veritat, perquè la gent a qui es fan homenatges que ja són esperables segurament tenen un mèrit relatiu. Aquest, però, es fa a una persona que, realment, no n'espera cap altre que els segles que han de venir per donar-nos la llibertat, que és l'únic homenatge que ell espera de tots nosaltres, dels qui treballem de cara al futur; doncs penso que, com a mínim, que ho sàpiga, que continuarem lluitant mentre hi sigui i quan ell no hi sigui.

Aclareixo una cosa abans de continuar: jo no sóc membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Ho dic perquè tots els qui parlaran ho són i no ho diré, d'acord? Sóc l'única. Sóc professora de la Universitat Pompeu

Fabra... Això, alguna cosa positiva ha de tenir, no? Diguéssim que ja és una cosa que em permet ser aquí...

Voldria que pugés en Joan Solà, vicepresident de l'Institut. Jo crec que, dels somnis del Jordi, Pompeu Fabra n'és el més important. Aquesta realitat, la figura de Pompeu Fabra i la seva feina, s'ha de perpetuar, s'ha de treballar, i amb en Joan Solà estan duent a terme aquesta tasca; i a mi m'agradaria que ens acompanyés perquè qui sigui que no ho sap d'aquesta sala encara sàpiga una mica més quina és la relació del Jordi Mir amb Pompeu Fabra.

25

Joan Solà:

Llàstima que m'han trepitjat una mica el terreny, tant la Mònica com en Joan Martí, però és un terreny difícil de no ser trepitjat quan hi ha deu persones que han de prendre la paraula, oi? De manera que, per no perdre temps, tal com deia l'August Bover, doncs continuem. Efectivament, jo no n'era conscient, o no ho sabia d'una manera així matemàtica, però he anat veient que el somni, probablement, més fonamental de Jordi Mir era veure un dia publicades les obres completes de Fabra i, per tant, jo sóc aquí per això, perquè jo abans no l'havia conegut —l'havia conegut d'aquella manera que ens coneixem, saludant-nos aquí i allà la gent del ram, però no hi havia tingut cap tracte específic. I llavors em vaig associar amb aquest projecte. Millor dit, m'hi va associar ell, que no és igual. I jo de seguida li vaig dir que sí, perquè en aquell moment també tenia una energia que em permetia, doncs, d'albirar que això arribaria a bon port, no? Pobres de tots dos!

Alguna vegada n'hem parlat, ja fa deu anys que piquem pedra aquí, i a vegades n'hem parlat: «Si haguéssim sabut que això hauria de ser tan difícil, ho

hauríem fet?». No hem respost mai perquè tant ell com jo hauríem dit que sí, però no ens ho esperàvem. No ens ho esperàvem: la direcció de les *Obres Completes de Pompeu Fabra* ara fa uns deu anys —o vuit, d'una manera, diguéssim, més forta; però podríem dir nou—, i en durarà encara un i mig més, o dos; per tant, haurà durat tants anys com volums apareixeran o una mica més. Però el que vull dir no és això, el que vull dir és que ha estat una època de la qual jo he après una cosa fonamental, i que avui és lícit de dir-la aquí i és escaient de dir-la: és molt difícil fer una obra en col·laboració dues persones —que a més a més són bastant diferents, per coses diverses—, que duri tants anys i que hàgim mantingut una harmonia tan fantàstica. Això, per a mi —a vegades ho he comentat als meus familiars—, és una gran cosa, una gran experiència.

Tant és interessant aquesta experiència com la de fer el projecte. De manera que... Ah! I us explicaré una cosa! —he pensat: «L'expliques o no l'expliques? Sí, l'explico. L'explico!». Tant desitjava el Jordi Mir veure aquest projecte realitzat... ell que té Pompeu Fabra mitificat! No sé si tant com s'ha dit aquí, però mitificat li té. Jo crec que té tota la raó; per a mi també Pompeu Fabra és una de les personalitats més grans que hem tingut mai. Però a ell de vegades li sap greu de veure que Pompeu Fabra era un home i de tant en tant —com que hem hagut de picar molta pedra i molts volums i molta cosa, i hem hagut de treure molta brossa—, doncs, alguna vegada li faig veure: «Mira aquí Pompeu Fabra va badar una mica». I aleshores —l'anècdota ve ara— ell no contesta, tanca els llavis, serra els llavis, i aguanta l'alè. Jo no insisteixo perquè penso: «És igual, ja no ve d'aquí». És a dir, ell no voldria que Pompeu Fabra pogués arribar a fallar mai amb res. Bé, jo li dic: «Home, Jordi, és que Pompeu Fabra era un home, i de vegades no tenia temps de repassar les edicions que feia i, és clar, a la tercera edició, doncs, no s'adonava que li quedava allò que havia hagut de treure». I llavors ell tanca els llavis.

Bé, perquè, tal com ha dit la Mònica, els que no sàpiguen una mica de què va, i ara doncs anant una mica més a l'essència d'això, publicar les *Obres Completes de Pompeu Fabra* vol dir «només» publicar unes 10.000 pàgines de text: 10.000 pàgines!, amb uns trenta col·laboradors. I quan dic col·laboradors, dic col·laboradors; vull dir que ell i jo som directors. Ho som. I ho som contínuament i ens hem dit moltes vegades que una cosa així, si no hi ets sempre a sobre, no la pots arribar a acabar mai, quedaria frustrada. Hi hem d'estar a sobre cada dia, i molts dies amb tres, quatre, cinc, sis! correus electrònics. Altres dies amb tres visites amb col·laboradors, etc. I sort en tenim! Això ens dóna alè a tots dos, ens dóna aquella empenta que necessitem per continuar i ens dóna, a més a més, garantia davant dels col·laboradors que nosaltres volem que es facin les coses ben fetes. I veig que els col·laboradors això ho aprecien molt. De manera que això és una cosa que hem de compartir tots dos i hem tingut una gran sort perquè ens repartim les feines: jo hi ha coses que les faig amb més gust o amb més competència i ell n'hi ha unes altres. I de seguida ens posem d'acord, i això està molt bé. Però el que us puc assegurar és que aquesta empenta seva, que tants ja heu dit i

que encara heu de dir, és certa, no falla mai. I durant aquest període vam fer un projecte molt llarg i molt precís.

Jo pensava que havent fet aquell projecte la cosa ja rutllaria. Doncs no. Durant aquests anys hem anat descobrint coses pràcticament per a cada volum i ens en queden encara moltes que encara no s'han revelat, però que existeixen. Les hem anat descobrint. Per què? Home, perquè ens hem mogut molt; sobretot s'ha mogut ell, que té un cotxe que va per tot arreu i que, com han dit aquí, coneix tota la geografia, coneix totes les persones del país —jo no en conec tantes—, i llavors ell fa molta feina d'aquesta, però sempre ho compartim tot. Per exemple hem descobert molts papers dispersos.

Hem descobert l'edició que Pompeu Fabra tenia del seu propi diccionari en el qual apuntava coses. Se sabia que existia. Em sembla que li havia regalat Josep Pla o no sé qui... Qui li va regalar? En Pla? Sagarra! Sagarra, sí. Hem descobert el diccionari ortogràfic on Fontserè havia apuntat cosetes i que no se sabia on era. Hem descobert una cosa fa tres mesos —dos, un i mig, quatre, no ho sé—, que són els cursos per correspondència que Pompeu Fabra dirigia l'últim mig any de la seva vida. No n'havíem aconseguit trobar una col·lecció completa —perquè, és clar, això anava per correspondència: arribava aquí i allà, a l'Amèrica, fins i tot a l'Àfrica, i moltes coses quedaven per Europa; però no tornaven corregides, i tornaven als autors. N'hem descobert una col·lecció completa, i això li va donar una satisfacció! Se'n va anar de seguida a França a buscar-ho. Ho tenim.

Hem descobert les *Converses de la Humanitat* que va fer Pompeu Fabra l'any 1945, 1946 i 1947. Les tenim totes, i les editarem. I hem descobert cursos inèdits dels que ell feia oralment i que els hi agafaven amb taquigrafia. Hem descobert, fins i tot, cursos taquigràfics. Tenim la taquigrafia! És a dir, tot això vol

moltes hores —a veure, em refereixo només al que hem descobert ell i jo, millor dit ell, no al que han descobert altres col·laboradors nostres, que també han descobert coses, eh! Ara no és hora de parlar d'això.

I què més hem descobert? Doncs un curs inèdit d'Alfred Badia agafat pulcrament, que l'hem editat ja fa un parell o tres d'anys.

En fi, jo no havia de dir res més, només volia que coneguéssiu això i la satisfacció que a mi em dona haver col·laborat amb ell, que és un home de pedra picada, un home patriota, com ja s'ha dit i com no cal repetir, això ja se sap. Jo hauré col·laborat a culminar aquesta il·lusió que és la màxima de la seva vida —i que consti que, si ho és de tu, també ho és de mi. Per tant, res més. Moltes gràcies de la col·laboració, d'haver-me associat amb aquest projecte.

28

Mònica Terribas:

El doctor Solà deia una cosa que alguns de nosaltres hem viscut no gaire sovint, perquè jo crec que el ritme que porta el Jordi amb el seu 4x4 pel país és... gràcies a Déu ho comparteixen moltes persones, de manera que tots en tenim una mica... Però suposo que molts dels qui som a la sala hem empaïtat la fotografia d'un cirerer en un moment concret, per després, a l'estació següent, anar-lo a retratar en aquell mateix lloc per veure com ha canviat el paisatge, per anar-hi a l'altra estació i tenir el mateix cirerer des del mateix punt a les quatre estacions. El Miquel, el Miquel Calzada va fent que sí, perquè hem viscut tots dos per separat aquesta experiència.

El present excursionista del Jordi Mir, perquè és un present, té una història molt llarga que li dona tot el coneixement sobre la llengua amb relació al país. Això és molt important, perquè el Jordi no s'estima la llengua per la llengua, s'estima la llengua perquè la llengua explica el país i, com deia Steiner, si desapareix

la llengua, desapareix la manera d'explicar una realitat. I com el que ell realment s'estima és el país, la llengua és el que veu a través del país.

Amb Albert Jané va compartir els inicis, doncs, d'ensenyar la llengua quan no es podia ensenyar, que això és una part que hauré d'agrair a ell i a totes les persones que hi van estar implicades molt temps. Com sabeu els qui sou aquí, Albert Jané, lingüista, és la persona que va tirar endavant un dels projectes cabdals per als nostres *nanos*, que és el «Cavall Fort», que, afortunadament, sota la direcció de Mercè Canela encara avui és una revista que tira endavant amb bastanta més força que la del Club Super 3 —us he de dir la veritat— i que, per tant, juntament amb el Jordi han compartit aquestes dues passions: l'ensenyament del català i l'excursionisme. Albert Jané...

29

Albert Jané:

Senyor president de l'Institut d'Estudis Catalans, senyor president de la Secció Filològica, senyor president de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, senyor president del Consell Comarcal del Pallars Jussà, directora de TV3, estimats amics, què us diré d'en Jordi Mir? Al cap de més de mig segle d'amistat i de relació continuada, en la meua intervenció en l'acte d'avui, en aquest homenatge que li tributa tan justament la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, hi ha un dubte inicial inevitable: què diré d'en Jordi Mir, de totes les nombroses coses que en podria arribar a dir? L'altre dia, parlant-ne amb ell mateix, li vaig dir que, com que érem tota una colla els qui havíem de glossar la seva personalitat, i un, en el fons, sempre aspira a ser original, em temptava la idea de fer la seva crítica en lloc de fer-ne l'e-

logi preceptiu. És una idea, però, de la qual vaig desistir molt aviat, i, per tant, encara que a ell el divertiria molt, perquè té més sentit de l'humor del que se li suposa, no faré que els participants i els assistents a aquest acte s'hagin de sentir incòmodes.

30

Amb en Jordi Mir, com he dit, ens vam conèixer fa més de cinquanta anys. Exactament, va ser el dia de Corpus de l'any 1956, que a més de caure en dijous, com és preceptiu, era un trenta-u de maig. Fa, per tant, una mica més de cinquanta-quatre anys. Va ser en una excursió que vam fer al pla de la Calma, o, si es vol, la Calma del Montseny, i vam ascendir al puig del Sui. Anàvem tota una colla, i, com que els anys no passen en va, alguns dels qui ens acompanyaven ja no són d'aquest món. Amb en Jordi Mir, doncs, inicialment, som companys d'excursió i, de fet, encara ho som ara. Tots dos, amb un legítim orgull, ens hem declarat sempre excursionistes, perquè ens hem sentit hereus d'una tradició molt nostra que dona, a l'excursionisme, una dimensió cívica que ultrapassa àmpliament la condició d'una simple activitat esportiva. I, de fet, ja des dels llunyans inicis d'aquesta llarga amistat, ens vam trobar, sense pretendre-ho, i sense destriar una cosa de l'altra, que érem, per a dir-ho així, soldats d'una mateixa bandera. Així, per exemple, devia ser aquell mateix any, o l'any següent, a tot estirar, que ja trobem en Jordi Mir fent de mestre de català. No és pas, encara, el degà, el més antic de tots, però potser ja es podrien comptar amb els dits d'una mà els professors de català que iniciessin la seva activitat en una data anterior a aquella en què en Jordi Mir va iniciar el seu mestratge.

No hi ha dubte que en Jordi Mir ocupa avui un lloc preeminent en el nostre món excursionista. Sempre és arriscat de fer afirmacions molt categòriques, però és molt poc probable que trobéssim algú altre que el superés en el coneixement de la realitat física i material del nostre país. Al cap de poc de fer seixanta

anys de recórrer-lo incessantment i incansablement, a peu i amb cotxe, abans solament a peu, actualment amb cotxe fins on és humanament, o més aviat diríem, mecànicament possible d'arribar, moment a partir del qual continua a peu. En Jordi Mir, que és per damunt de tot, un home tenaç, d'una tenacitat singular, fins i tot sorprenent, es va proposar de conèixer pam a pam totes les terres catalanes. I es pot dir que al cap dels anys ho ha aconseguit. Aquest coneixement tan minucios de la realitat física de la nostra terra es posa especialment de manifest quan en el transcurs d'una excursió es tracta d'identificar tots els indrets que es poden veure en un moment determinat, tant si es tracta d'accidents físics com d'edificacions. A tots ens agrada, de poder identificar els cims i les serres, o els poblets o les ermites, que es poden veure des d'un bon mirador, perquè és, certament, un dels grans goigs d'anar pel món. Però generalment, en una mesura variable, aquesta capacitat d'identificació és limitada, i ens solem resignar bonament a aquesta limitació. Aquesta resignació, per a en Jordi Mir, és literalment inconcebible, i li costa d'admetre que hi hagi qui renunciï amb tanta facilitat. Naturalment, malgrat la seva memòria prodigiosa i el seu profundíssim coneixement del país en tots els seus aspectes, i en tots els seus detalls, sempre arriba una ocasió en què no aconsegueix de posar un nom a aquella cinglera o a aquell campanar que es veuen en la llunyania. Aleshores comencen les suposicions, els càlculs, les hipòtesis, les càbales, que gairebé sempre es resolen satisfactòriament. És la tenacitat, que ha donat el fruit desitjat, tenacitat que no es deixa influir per l'actitud fatalista dels qui, al seu costat, aviat decideixen abandonar la recerca. Fins i tot de nit, una llumeneta que es veu enllà d'enllà, en una zona de la muntanya on se suposa, en principi, que no hi ha cap habitatge humà, esperona el seu afany d'identificació i activa uns mecanismes detectivescogeogràfics que rarament deixen d'obtenir una solució satisfactòria.

Però en Jordi Mir ha fet alguna cosa més que dedicar-se a recórrer el país fins a conèixer-lo pam a pam, a conèixer-lo ell i fer-lo conèixer als altres. I en aquesta mateixa sala són força nombrosos, començant per mi mateix, els qui sense el seu guiatge no haurien pogut conèixer certs indrets, coneixença que els ha deixat meravellats. En Jordi Mir ha estat, i és, un gran activista, un promotor d'excepció, que ha tingut un nombre impressionant d'iniciatives i que les ha organitzades i les ha dutes a bon port. Així, i dit en termes irònics, li podríem aplicar aquella dita segons la qual en el pecat ha trobat la penitència. Vull dir que, si avui, encara sorprès i sense acabar-se d'adonar de com han anat les coses, es veu objecte d'aquest homenatge, escau de recordar que són nombrosíssims els actes d'homenatge que al llarg de cinquanta anys s'han celebrat per iniciativa seva, per iniciativa personal seva, i tots aquells en què ha participat d'una manera activa i eficaç.

Relacionar amb un cert detall totes les iniciatives culturals, cíviques i patriòtiques en què ha participat, sempre amb una gran dedicació, en Jordi Mir, demanaria tot un llibre. I això no és cap exageració ni cap manera de dir. És l'expressió d'una realitat objectiva, d'uns fets positius, històrics. I un dia o altre aquell llibre s'haurà de fer. Jo no tindrè ara la pretensió absurda d'intentar-ne una

síntesi. Només em referiré, breument, a una sola d'aquestes iniciatives seves, una que escau especialment de recordar considerant el marc en què té lloc aquest homenatge que avui li tributem.

D'aquí a tres anys haurem de commemorar, de celebrar dignament, el centenari de les nostres *Normes Ortogràfiques*, que, com tothom sap, són de l'any 1913. És a la nostra institució que pertocarà de fer-ho. Escaurà, aleshores, de recordar que, malgrat que les circumstàncies eren totalment adverses, l'any 1963 ja es va celebrar, amb gran dignitat, el seu cinquantenari. I es va celebrar obeint a una iniciativa personal d'en Jordi Mir, a la qual ens vam sumar de bon grat alguns dels mestres de català d'aquella època. Com que aleshores era impossible que uns actes commemoratius d'aquella mena es poguessin celebrar a Barcelona, i considerant que Pompeu Fabra, l'artífex principal d'aquelles normes, havia hagut de passar els darrers anys de la seva vida a la Catalunya del Nord, vam tenir la idea de dur la nostra celebració al nord de l'Albera. I, efectivament, els dies 6 i 7 de juliol de 1963, a Perpinyà i a Prada de Conflent, van tenir lloc una sèrie d'actes, als quals van assistir la vídua Fabra i les seves filles, que homenatjaven la memòria d'aquell mestre al qual devíem aquelles normes que ja tenien cinquanta anys i per les quals ens regíem de bon grat, sense haver de fer cap esforç excessiu, sense engavanyament i sense cap sensació d'incomoditat ortopèdica.

Va ser aleshores quan va començar a posar-se de manifest l'extraordinària capacitat d'aplegar voluntats i de lligar els caps més heteròclits d'en Jordi Mir, que encara era, naturalment, joveníssim. Acabat de casar, el dia de Sant Jordi, com és de llei, amb l'estimada Neus, ja va aprofitar uns dies de lluna de mel que va passar per les terres del Rosselló i del Conflent, per començar a lligar caps i assegurar la participació i la col·laboració de les persones més representatives de la Catalunya del Nord, entre les quals, ell mateix, en Jordi Mir, sempre s'ha complagut a situar en un lloc destacat, per la seva eficàcia, per la seva dedicació i el seu sentit de la jugada, el recordat senyor Pau Roure, de Perpinyà. I no cal dir que a Barcelona es van adherir plenament a l'acte les personalitats més sobresortints de la nostra cultura, molts dels quals van assistir i participar en els actes de Perpinyà i de Prada de Conflent. I ja que hi som, em sembla just d'esmentar el nom del senyor Joan Triadú, al voltant del qual ens aplegàvem els mestres de català de tot Catalunya, i el prestigi del qual va ser d'una gran eficàcia perquè aquella iniciativa d'uns joves desconeguts obtingués la resposta que calia.

I el fet és que es va aconseguir la participació de representants dels diversos territoris de llengua catalana, incloent-hi l'Alguer, en la persona del professor Pasqual Scanu. La major part dels qui van fer ús de la paraula, glossant la figura i l'obra de Pompeu Fabra ja no són d'aquest món, per això és encara més plaent de recordar que hi van prendre part, a més de l'esmentat Joan Triadú, els admirats Jordi Pere Cerdà i Jordi Carbonell.

Aquest va ser, potser, el primer dels actes amb un pes específic considerable, organitzats per Jordi Mir. No em referiré a cap més, però sí que posaré en relleu que a partir d'aquell fet els seus contactes amb la nostra gent de la Catalunya

del Nord s'han anat refermant i multiplicant, contactes que sovint han donat el resultat esperat d'uns fruits esplèndids i serenys, per a dir-ho amb un mot del qual el català literari li és deutor.

No serà considerat inadequat que acabi aquesta contribució meva a aquest homenatge a Jordi Mir explicant que en la meva modesta bibliografia hi ha un llibret, que es diu *Els camins irresolts*, que vaig escriure perquè ell s'ho va proposar. S'ho va proposar i ho va aconseguir. No va parar fins que va veure el seu propòsit acomplert. Sense ell, aquest llibre no existiria. Com que és un llibret del qual no deixo de sentir-me satisfet, avui aprofito l'ocasió per a dir-li públicament, Jordi, moltes gràcies. Moltes gràcies per tot. Per haver-me guiat fins al castell de Mur, fins al congost de Mont-rebei i fins a Erillcastell, i per haver-me fet escriure aquest llibre. Moltes gràcies.

Mònica Terribas:

Moltes vegades, quan et trobo a faltar, tanco els ulls i penso, penso en les coses que recordo de tu i ho comentem amb el Sergi... Anècdotes que hem viscut treballant junts, i la música que ens sona, una de les paraules que més t'hem sentit a la vida, a part d'algun renec recurrent, és realment: *Conflent*. O sigui, la música que et ve quan el Jordi parla és *Conflent*, perquè en un moment o en un altre surt el Conflent, més que el Rosselló o el Capcir... El Conflent! Jo crec que és perquè Prada significa molt en la nostra història, perquè tu has estat, també, involucrat en la Universitat Catalana d'Estiu. Tu i un company i amic teu, que és en Pere Verdaguer.

No volíem que avui es perdés també aquest homenatge que et fem des de l'Institut i, per tant, des d'un lloc molt especial, Pere Verdaguer ens diu això de tu:

33

Pere Verdaguer

[*En un enregistrament des de la tomba de Pompeu Fabra, a Prada.*]

Jordi, faig aquest camí que tu fas tan regularment, que has fet tan regularment cada any, cap a la Universitat Catalana d'Estiu quan duïes, quan duus, els estudiants a fer un homenatge a la tomba de Pompeu Fabra.

El Jordi Mir ha contribuït molt a l'esforç per recuperar la llengua catalana a la Catalunya del Nord, això segur. Quan es va crear el Grup Rossellonès d'Estudis Catalans vam prendre, a Barcelona, un cert nombre de contactes. Hi ha unes quantes persones que van respondre favorablement i que van ajudar després d'una manera seguida. Entre elles hi ha el Jordi Mir, però també hi ha, per exemple, el Max Cahner, el Josep M. de Casacuberta, el Martí Olaya... N'hi ha uns quants, potser una desena entre tots.

El Jordi Mir és un dels més constants i que ha participat físicament a les coses d'aquí. Per exemple, encara recentment el teníem a la capella de Sant Domènec de Perpinyà per la festa del llibre el mes d'abril. Hi ve cada any. Però aquí, a Prada, a més a més hi venia sovint perquè era molt amic de mossèn Cazes, de Vilafranca, que deixava a la família una caseta que tenia a Cornellà. Hi venien regularment a passar uns dies i a fer excursions. Hi ha tingut sempre molt bons amics. Per exemple un amic seu era el Francesc Català, el doctor Francesc Català, que també va ser president del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans. El Jordi és una de les persones que més ha donat personalment. Per exemple aquí, al cementiri, aquí mateix on som ara, encara ve cada any a encendre la Flama de la Llengua Catalana, que va després a Montserrat i que recorre tots els Països Catalans.

En Fabra per a ell és un pare creador, és una persona principalíssima de la catalanitat. Per a ell Fabra és sagrat. En el moment en què el català encara sofria persecució a Espanya, ell opinava que no calia modificar, que no calia posar en entredit o en dubte les normes fabrianes perquè això era afeblir el català, que ja es trobava en condicions desfavorables. És un dels incondicionals, doncs, del fabrisme i actualment encara s'està ocupant de l'edició de les obres completes de Fabra que realitza l'Institut d'Estudis Catalans. I ho fa molt bé, ho fa amb molta consciència. A mi em va consultar sobre la *Gramàtica francesa* que havia fet Fabra al seu temps i que per reeditar-la hi calien algunes precisions sobre les condicions en les quals es va fer i les modificacions que potser ara s'hi haurien d'introduir.

Doncs el Jordi Mir, jo me l'estimo molt. Cal dir que sempre que l'hem necessitat ha respost present. Nosaltres fèiem freqüents viatges a Barcelona i una de les persones que vèiem gairebé sistemàticament era el Jordi. El Jordi Mir del temps en què vivia el seu pare encara. Per exemple el 69, quan vam fer la primera Universitat Catalana d'Estiu, ell ja ens va ajudar. Ens va acompanyar a l'escola d'estiu Rosa Sensat, on vam distribuir programes i vam posar cartells per anunciar la celebració d'aquella primera Universitat i, ràpidament, quan es van crear ensenyaments de llengua, s'hi va apuntar. En va ser professor amb la Roser Latorre i d'altres, però ell és un dels primers. El 71 ja era aquí donant classes de català i

d'ençà d'aleshores no ha faltat pràcticament mai a la Universitat Catalana d'Estiu. Ja no hi dona classes, és evident, però sempre sempre se sent concernit i sap que és una de les manifestacions que defensen més la llengua catalana en tota la catalanitat, en tots els Països Catalans.

És una persona, el Jordi Mir, que val or. Jo, quan li he demanat alguna cosa, un servei, sempre l'ha fet amb molt de gust i sense problemes. A part d'això, vull dir a part de les relacions inicials, que eren per a la defensa de la llengua catalana, hem esdevingut amics. Per exemple, nosaltres tenim una casa a Banyoles on reuníem els amics del sud i del nord, sovint barrejant-los, i s'hi feien unes bones dinades i, a més, es feien excursions, per exemple a la Mare de Déu del Mont o en d'altres llocs com les coves que hi ha a tocar de Crespià. Amb el Mir hem fet excursions memorables. En recordo una que vam fer a les Garrotxes de Conflent. Era el mes de juliol i, quan vam voler passar pel coll de Creu per anar cap al Capcir, va resultar que el camí pràcticament havia desaparegut. Hi havia crescut el bosc a tot arreu i calia passar entre els pins amb el cotxe per poder retrobar el camí una mica després de la collada. No tenia por de res i això amb la mainada, amb la mainada i la dona, la Neus, que és una bona amiga també.

Quan es va morir el Francesc Català era aquí el dia de l'enterrament i, quan se li va fer un homenatge al cap de deu anys, també va venir amb d'altres persones a fer acte de presència i a parlar del que havia de dir.

El Jordi Mir a la Catalunya del Nord ha estat una persona útil i no ha regatejat els esforços. S'hi ha fet amics, i era lògic, perquè és una persona que es fa estimar i, tot i que alguns d'aquests amics han desaparegut perquè el temps passa per a tothom, ell resta fidel i hi ve cada any diverses vegades. Encara recentment, fa uns mesos, va venir per recollir els testimoniatges del passatge de Jacint Verdaguer pel Rosselló i li vam assenyalar que hi havia una placa recordatòria a la

plaça Aragó, a la casa de Justí Pepratx, on s'hostatjava l'home quan venia a veure el seu amic, el traductor de *l'Atlàntida*. Fa feina, fa feina. Per exemple, amb el seu pare, els primers anys de la Universitat, des del primer any exactament, es va preocupar de posar-nos en relació amb els productors i els distribuïdors del film *Maria Rosa*, que era un dels primers en català que es podien veure. Ell ens va fer obtenir aquest film, que ens varen deixar benèvolament i gratuïtament els distribuïdors de Barcelona i que es va poder projectar, no a Prada perquè va arribar massa tard, sinó a Perpinyà, al cinema Família, que també ha desaparegut.

Què en diria jo del Jordi Mir? Venien amb els seus fills, que en té quatre, el Jordi, la Griselda, el Roger, la Valldeflors. Venien aquí, a Cirac, on tenim una casa, per passar-hi les vacances. Ells, és clar, parlaven català. Els fills també parlaven català, i això va sorprendre molt la població de Cirac, els veïns de Cirac, perquè ells parlen català, però no tenen costum que les criatures el parlin. El fet que la Griselda, per exemple, una peticona com era la Griselda en aquell moment, parlés català, els va sorprendre. Tan petita i ja parla català! Com si no fos natural, perquè aquí és veritat que no ho és. La mainada comença parlant francès, és a dir, que no es parla català a la mainada. Jo he escrit i defenso, crec que la realitat no em desmentirà, que a la Catalunya del Nord no hi ha deu criatures que la tinguin per llengua materna. Les famílies van passar al francès entre el 45 i el 55, i s'hi han mantingut. Quan la mainada va a les escoles Arrels o a les Bressoles, hi arriba parlant francès, és a dir, que no té per llengua materna el català. Així doncs, el fet que arribés la família Mir amb els fills i que les criatures parlessin català allí a Cirac va sorprendre. És una observació que pot interessar als sociolingüistes perquè segur que és reveladora d'una situació.

Jordi, com que has estat un dels principals i primers actors de la Universitat Catalana d'Estiu, aquí hi ha un llibre que recorda els començaments, els primers anys, on tu feies de professor de català i em fa plaer d'oferir-te'l, acaba de sortir; és sobre els quatre primers anys de la Universitat i tu hi reconeixeràs moltes coses. Té!

[*Pere Verdaguer acosta el llibre a la pantalla.*]

Mònica Terribas:

Demano disculpes per aquests ocells artificials que han aparegut [*es refereix als problemes de so en l'enregistrament de Pere Verdaguer*], aquí, estranys... però hem anat una mica de bòlit per muntar aquesta peça.

Una manera d'aconseguir l'excel·lència és ajuntar-me els millors i, si nosaltres tenim a la nostra literatura un dels millors escriptors del món, si s'ajunta amb un dels —permet-me, eh?— torracollons més importants, que el Jordi ho és, doncs el resultat és excel·lent!

Tenim l'honor que sigui entre nosaltres Jaume Cabré, Premi d'Honor de les Lletres Catalanes; jo diria que un dels gran escriptors del segle XX-XXI i, a més, company i amic. Jaume...

Jaume Cabré:

Moltes gràcies! Després de sentir en Jané o en Verdaguer dient coses sobre en Jordi Mir, em sento absolutament neòfit i gairebé diria sense arguments, però el que faré serà... ja que m'has d'escoltar i puc parlar impunement, doncs faré una mica de literatura..., però amb la literatura diré, naturalment, la veritat i res més que la veritat.

37

LES MIL VIDES D'EN JORDI MIR

Permeteu-me que us expliqui un conte.

Un dia, algú em va advertir que en Jordi Mir es coneix el país.

—Ei, però que se'l coneix pam a pam.

—És un *tio* minuciós, oi?

—No. És més que minuciós...

—Sí, això: Catalunya pam a pam.

—Que t'ho juro!...

—D'acord, d'acord.

I un altre dia vaig fer-li preguntes sobre llocs dels quals necessitava informació. Certament, me la donava amb escreix. I em citava gent del lloc a qui podia consultar, com qui dóna bibliografia sobre el tema. L'efecte que em provocava era que tenia el país a la mà fins al punt que deia coses així:

—Si hi vas pel senderol de l'esquerra, en mitja horeta hi ets. Però ara que hi penso, després de la ventada de fa un mes, el camí és impracticable. Saps què? Quan arribeu a la pedra vermella, al costat d'una alzina molt grossa, tireu per la dreta. Sembla que no hi hagi res, però a un minut escàs arrenca un caminó que us hi durà.

Evidentment, la pedra vermella existeix, l'alzina gran existeix i el camí de l'esquerra, des de les últimes ventades, era impracticable. Certament, a la dreta no hi havia res; però a un minut escàs arrencava un caminó que ens duia on volíem anar.

I t'estava parlant d'un indret que eres tu que li havies dit! Que no se'l podia haver preparat com es prepara el 9 de trèvols el mag que sap fer trucs amb les cartes.

O podíem parlar d'aquell carrer de Gandesa que té una botiga amb unes cortinetes. No tanquen mai abans de les vuit del vespre. I si la botiga era a Puigcerdà, també l'encertava.

—Jordi. I com és que...

—És que estimo aquest país. L'estimo amb totes les meves forces. I només estimes allò que coneixes. N'estimo les persones i n'estimo els costums, la història, però també el paisatge, i els arbres, i les muntanyes, i la toponímia...

El ciutadà Jordi Mir és un malalt d'amor pel seu país.

Precisament, el vaig conèixer quan, per fer-me un sobresou quan em vaig casar, em van oferir d'impartir unes classes de llengua a Banca Catalana, tot sota la tutela de Ramon Fuster i Rabés. Parlo de fa exactament quaranta anys. S'oferien dos cursos, elemental i superior. El curs avançat el duia un home jove, alt i xerrador: era el professor Jordi Mir. Em va donar poques però precises indicacions sobre la feina. I vam poder xerrar molt de tot. Després hi coincidí de tant en tant: què fem, com estem. Mira, ja tinc un fill: que bé, per molts anys, Jordi. I ens sabíem de lluny. Vam coincidir quan en Puyal em va convidar al *Vostè pregunta*. I vaig poder comprovar que en Jordi Mir sabia fer i feia de tot, com un veritable antiespecialista.

De tant en tant, tornàvem a coincidir en nits de santa Llúcia i coses així. Ei, què fem, com estem. Sí, ja tinc dos fills. O tres. Ei, per molts anys, Jordi.

Un dia que en Puyal em va citar per animar-me a col·laborar en una idea que tenia, va venir acompanyat d'en Jordi Mir. Als projectes d'en Puyal sempre hi plana, d'alguna manera, en Jordi Mir.

Als projectes d'en Puyal i a molts projectes que siguin positius per a Catalunya. El cas és que, en veure'l més sovint en vaig anar coneixent més facetes. I vaig anar sabent que té moltes dèries. N'hi ha una de majúscula: Pompeu Fabra. L'interès, el respecte, la curiositat per tot el que envolta la figura de Pompeu Fabra, l'estudi minuciós de la seva obra, el col·leccionisme al voltant de publicacions fabrianes... el converteixen en un especialista de primer ordre. Potser tu, Jordi, ets la persona idònia, amb prou autoritat moral per informar el claustre de la Pompeu Fabra que la seva universitat no es diu només la Pompeu. Tal volta és una tasca massa heroica: no voldria forçar-te.

Una periodista em va preguntar fa pocs dies com és que en la meua literatura hi ha un interès per la llengua i l'estil. Aquestes preguntes no solen tenir resposta: escrius com pots i com saps i prou feina tens a fer-ho. Però en aquest cas sí que en vaig tenir. Una de les coses que li vaig dir és que des de fa unes quan-

tes novel·les, quan n'acabo una, li demano molt ben demanat al Jordi, que ja sé que és un home molt enfeinat, que m'hi doni un cop d'ull, que és una manera suau de dir-li que se la llegeixi amb atenció. El que és una delícia és el moment en què quedem i em diu que no té coses a dir perquè «jo no en sé de tècniques i maneres de narrar i de crear personatges. Jo què sé que t'he de dir...»:

—Jordi: parla'm de la llengua.

—Molt bé: pàgina 13.

I al cap d'una hora encara m'està mostrant quanta ciència i quanta intuïció de la llengua té. El filòleg Jordi Mir té la saviesa lingüística dels avis i dels besavis. Transita pel text indignant-se i admirant-se i proposant amb molta prudència. Allò que valoro més de l'aportació que en Jordi Mir fa en aquest nivell és fer-me entendre i copsar què és allò tan tènue que fa que un mot o una expressió l'acceptis com a genuïna. El concepte de *genuïnitat*, que no és el mateix que el de *correcció*, me'l va ensenyar ell. I és un concepte basat en la intuïció lingüística. I en Mir la té a gavadals. Com s'ho ha fet, no ho sé. Ell diu sovint: «Tu pensa com ho diria ton àvia». I funciona. Però no és només això. Per a mi, aquesta capacitat d'anar al moll de l'os del geni de la llengua és un do que en Jordi Mir té en grau elevat.

Un dia vam quedar per veure'ns. Per cert, que ja tinc un nét. Ui, per molts anys, Jordi. A casa seva, em va ensenyar mapes cadastrals on podia controlar els llocs que ha xafat (com diria ell). Perquè ha estat a tots els municipis de Catalunya, des de Salses fins a la Sénia, i encara a molts de la resta dels Països Catalans. I, dintre dels municipis, n'ha visitat els diversos indrets d'interès. I després et pot recitar on són les desenes d'ermites que estan consagrades a Sant Martí o des de quins indrets dels cingles de Bertí pots albirar millor el pla de la Calma. I retorna als llocs. Així com hi ha gent a qui li agrada rellegir (cosa encomiable), al Jordi Mir li agrada visitar indrets.

I els té fotografiats! I et pot mostrar els milers de fotos que té de tots els llocs on ha estat. Ben arxivades!! Alerta: ben arxivades vol dir que, si ets a casa seva i esteu parlant de Sant Llop de Viabrea o de Sant Martí d'Armàncies, perquè amb el fotògraf Jordi Mir es poden tenir aquestes converses, ell et diu que el poble d'Armàncies és parròquia rural de Campdevànol i encara existeixen els masos de Sant Martí de Dalt i Sant Martí de Baix.

—Vols dir?

—I tant.

—No m'ho crec.

—Espera't un moment.

En Jordi desapareix i torna al cap de mig minut amb un parell de fotos de Sant Martí de Dalt i de Sant Martí de Baix, com si fossin un 9 de trèvols, i et diu: «Mira si existeixen». La foto és de... (en consulta el dors) de 1978. Ui, si que fa temps que no hi he estat. I et diu que hi ha de tornar perquè la foto de Sant Martí de Baix la va fer amb massa poca llum i pluvia. Gent d'Armàncies: esteu fotografiats pel Jordi Mir! Però no només Armàncies o Sant Martí de Barcedana, o

Sant Julià d'Altura, o Sant Jaume de Frontanyà o Sant Pere de la Portella, sinó que també té fotos del roure migpartit pel llamp o d'una teranyina amb gotes de rosada. Sospito que la seva ambició és tenir fotografiat per ell mateix tot Catalunya, en una mena de genial intuïció avançada del que avui és Google Maps.

I un dia vaig anar d'excursió amb l'excursionista Jordi Mir. Perquè una cosa és parlar dels llocs i una altra anar-hi... amb ell.

Encara estic fatigat només de recordar qualsevol de les vegades que ho he fet. Ell i la Neus, Déu meu. D'entrada, seguir el seu cotxe amb el teu sembla senzill. Et diu: «Re, deixarem el cotxe a la cota nou-cents». Però quan comences a agafar carreteres no asfaltades que puguen de nivell i comences a veure els estimballs, penses què hi faig jo aquí, camí de la cota nou-cents; per què m'he hagut de deixar entabanar pel Mir. I ell, al davant, conduint com si anés per l'autopista. I quan arriba al lloc que considera que el cotxe ja no li pot ser útil, en baixa, obre la porta del darrere, en treu unes botes de caminar, se les calça i diu: «Vinga, que no tenim tot el dia!». I cap amunt o avall falta gent... Jo tinc vertigen i hi ha paisatges que m'estimo més veure'ls en foto. Però veure'l caminar al caire de l'estimball, xerrant despreocupadament amb la Neus és estrictament esgarriós. Moltes vegades m'he preguntat: i d'on punyetes treu l'energia en Jordi Mir... i com s'ho fa per estar sempre ocupat. I com s'ho fa per endevinar allà on pot donar un cop de mà. I com s'ho fa per endevinar quina persona pot donar un cop de mà, allà on fa falta un cop de mà. En alguns moments he arribat a pensar que té tot el país al cap i en podria anar fixant prioritats. I un altre dia em diu: ja vaig pel tercer nét. Caram, per molts anys, Jordi!

Fins ara he parlat de la part amable del nostre home. Però també convé parlar del cantó fosc. En Jordi Mir és una persona perillosa, perquè, quan menys t'ho esperes, encara que us hàgiu trobat de manera casual, la feu petar una estona i de sobte, agafa la cartereta que sempre porta a sobre, ras!, n'obre la cremallera i ja et pots posar a tremolar perquè segur que t'encomana una feina. És un dels homes més perillosos que conec, en aquest sentit. Efectivament, de la cartereta en treu uns papers, una adreça, un telèfon... i un encàrrec. I és impossible dir que no a l'activista Jordi Mir, perquè ell és un sí com una casa de pagès a tot el que és servei a Catalunya.

La creu de Sant Jordi? Era la cosa més normal, oi? Doncs a ell li va fer molta il·lusió; em consta que molta il·lusió. I això que era una Creu de Sant Jordi cantada, cantadíssima, de les més cantades. Vull dir que qui es va inventar el guardó devia pensar en el perfil que ofereix l'agitador cultural Jordi Mir i Parache, malalt d'amor pel seu país, malalt d'amor pels seus amics.

Quan penso en l'amic Jordi Mir, el meu sentiment, sempre, és d'agraïment. De vegades he considerat que caldrien uns quants milers de Jordismirs per redreçar el país. Però de seguida penso: t'imagines uns quants milers de Jordismirs amb la cartereta a punt de fer ras! per encomanar-te una feina? I llavors, pobre de mi, egoïsta com sóc, penso que potser ja farem amb un de sol, no fos cas que...

Quan penso en en Jordi Mir, només se m'acut el sentiment de l'agraïment. I no estic sol, en això. I si no, Jordi, mira al teu voltant, avui. Els que som aquí som quatre gats dels que hi podríem ser si tothom que té alguna cosa a agrair-te hagués pogut venir o hagués sabut que avui ens trobàvem aquí a donar-te les gràcies.

Un dia li vaig fer una consulta: per a una reedició de *Fra Junoy o l'agonia dels sons* buscava el record que tenia jo de la primera visió que vaig tenir del monestir que em va ajudar molt mentre feia créixer la novel·la. Però no recordava on era. Sí, pujant cap a Fredes, a la Tinença, al Baix Maestrat, però no recordo res més.

—Pujant cap a Fredes et quedava a l'esquena?

—Exacte.

—El Monestir de Benifassà. Demà te'n porto la foto.

L'endemà em va venir, un altre 9 de trèvols, amb la foto feta des del mateix lloc on jo li havia descrit el que recordava. Aquesta foto la tinc davant meu, a la paret contra la qual escric, acompanyant Tolstoi, Schubert, Shakespeare i una pintura de Marc Molins. I aquesta foto va ser el model que va servir per il·lustrar la portada de la nova edició de *Fra Junoy o l'agonia dels sons*.

41

Encara que ja tens el llibre, ara te'l regalo d'una manera simbòlica i davant de testimonis. Només et retorno allò que és teu: un bocí de país il·lustrant un text.

I no em donis les gràcies per aquest conte contat que ja s'ha acabat. El privilegi de ser de, i viure al mateix país que el gran Jordi Mir, el tinc jo.

Mònica Terribas:

Bé, després d'això, francament que és molt difícil tornar aquí, al faristol. Molt difícil... Però hi ha una faceta del Jordi que ara el Jaume l'ha començat a descriure, que és la faceta del Jordi que, com que s'estimava aquest país i és intel·ligent, sabia que els mitjans de comunicació eren una eina fonamental per comunicar la llengua i per explicar el país. El que no sabia és que ho fariem tan malament, però... ell, a priori, va pensar que ens en sortiríem a la llarga millor del que ens n'estem sortim.

Ara, mentre el Jaume feia el conte, pensava que a mi no em truca mai. Deu ser que l'aglomeració de peròs i encàrrecs a fer-me és tan enorme, respecte a TV3, que ja no gosa ni trucar-me! Un cap de setmana, si vols, fem tot el repàs i...

En la vida audiovisual del Jordi hi ha una persona que jo crec que ha marcat justament les conseqüències d'aquest Jordi que fa encàrrecs i que ajuda, que és el Joaquim Maria Puyal, o sigui que ara et toca a tu: vine cap a aquí, si us plau...

Joaquim Maria Puyal:

Per a mi és fàcil començar...

Mònica Terribas:

A sí? Per què?

42

Joaquim Maria Puyal:

Sí, perquè jo em declaro —ho he fet ja més vegades i ho he dit en públic— un alumne del Jordi. Jo he estat un alumne del Jordi, ara ho explicaré, sóc actualment un alumne del Jordi i sé, positivament, que seré sempre un alumne del Jordi.

Mònica Terribas:

I tu, com el vas conèixer el Jordi?

Joaquim Maria Puyal:

Per casualitat. A la vida les coses ben importants sovint passen per casualitat.

Jo treballava a Radio Barcelona en castellà. Vaig ser escolaritzat en castellà. Em vaig llicenciar en filologia hispànica. Havia llegit novel·la espanyola i pràcticament res de novel·la catalana...

Mònica Terribas:

Tot això se't nota, eh?

Joaquim Maria Puyal:

Sí... I l'any 75, un dia em va passar pel cap la idea de pensar si podíem transmetre partits de futbol en català. Vaig comentar això amb el secretari general del Barça d'aquella època, que és el Sr. Joan Granados —que és aquí—, que més tard va ser director de TV3, vaja, va ser director de la Corporació Catalana...

Mònica Terribas:

Perdona, director general de la Corporació de Ràdio i Televisió... Jo, ara d'això, hi entenc, eh?

43

Joaquim Maria Puyal:

Jo li vaig dir, tu creus que això estaria bé? I en Joan, que també és un activista, em va dir: «Bé no! Molt bé, estaria això!». I jo li vaig dir: però jo no sé si me'n sortiré... «Com que no! Quins problemes tens?». Jo li vaig dir, home, doncs d'entrada, jo no parlo bé el català... «Problema resolt!». Com? «Jordi Mir». Com dius? «Jordi Mir». I qui és aquest senyor? «El tinc al club fent la correcció lingüística de tots els comunicats que fa el club en català —aleshores començava a fer-ne—, i la revista oficial del club». La qüestió és que em va posar en contacte amb el Jordi Mir el senyor Joan Granados.

Però, és clar, jo no tenia encara ni l'acord de la ràdio per fer la transmissió. O sigui que me'n vaig anar a veure el Jordi Mir i li vaig dir, mira, tinc una idea, però la ràdio no en sap res, això depèn de la SER de Madrid, vés a saber! A més a més, jo no parlo bé el català perquè jo parlo el català de casa... Jo he après llengua espanyola, literatura espanyola, d'això en sé una mica, però de català... I el Jordi em va dir: «No t'ho creguis». Em va dir: «No t'ho creguis això que no parles bé».

[*Se sent Jordi Mir que li diu: «És veritat».*]

Bé, tu dius que era veritat, jo tenia moltes inseguretats. La cosa decisiva d'aquell moment és que tot el que jo tenia d'inseguretat el Jordi ho tenia de seguretat. Quan jo deia: és que no sé si això... El Jordi em deia: «És clar que sí!». No sé si me'n sortiré... «És clar que te'n sortiràs!». És que no sé si ho faré prou bé... «És clar que ho faràs prou bé!». «És clar, és clar,...». O sigui, ell sempre «és clar, és clar» davant dels meus dubtes.

Ell tenia una idea de la normalitat que jo la veia com una cosa titànica per a mi i, a més a més, no estava segur que existís aquesta pretesa normalitat que per al Jordi era el món tal com ell el veia... o el volia veure.

Jo treballava a la SER, jo em guanyava la vida en castellà, tots els mitjans de comunicació de Barcelona transmetien tots els partits de futbol en castellà... Curiosament ara els transmeten tots en català! Ara no hi ha cap mitjà de comunicació radiofònic a Catalunya que transmeti partits del Barça en castellà —per a Catalunya!, per a Espanya és diferent—, però en aquella època era tot a l'inrevés. I a més d'això, és clar, l'ambient tampoc no ens acompanyava gens...

Mònica Terribas:

I, llavors, com ho feies això? El tenies a l'orella dient: «Escapoleix-te!».

Joaquim Maria Puyal:

Espera't, que aquest sí que va ser un problema! Perquè jo havia transmès més de cinc-cents partits de futbol en castellà i tenia tots els automatismes de parlar en castellà...

Els mestres, els mestres de l'època, tenien una oratòria consolidada en castellà. Hi havia el Matías Prats, per exemple, que era un andalús que no pronunciava la zeta, la zeta no la sabia pronunciar... Jo alguna vegada havia parlat amb ell i em deia: «Pues yo, Joaquín, cuando tengo que pronunciar la zeta, pronuncio la efe». I jo li deia: Ah, sí? I em deia: «Sí». I, aleshores, per exemple, si havia de dir «gracias» (bé, *gracias* no va amb zeta, però ja m'enteneu), en lloc de dir «gracias» deia «grafias», amb efa...

Mònica Terribas:

Directament...

Joaquim Maria Puyal:

I li sonava millor el «grafias» que el «gracias» que li sortiria a l'andalusà, que seria la seva manera habitual de parlar.

La retòrica esportiva de l'època era allò de: «Muy buenas noches amigos oyentes de Radio Nacional de España. Les saludamos desde los alrededores del Estadio Santiago Bernabeu donde esta noche...». Aquesta era la retòrica de l'època, no?

Mònica Terribas:

Però, és clar, aquí el Jordi escoltava ràdio en castellà per poder fer el canvi?

Joaquim Maria Puyal:

No ho sé, però jo, que havia sentit això, pensava... Jo transmetia partits en castellà. Jo vaig transmetre, per exemple, el Barça-Madrid del Guruceta simultàniament per Radio Madrid de la Cadena SER i per Radio Barcelona de la Cadena SER en castellà. I és clar, jo tenia també aquella estètica engolada i, per tant, estava habituat a dir, doncs què sé jo, «Marcial se zafa del acoso...». Aleshores, és clar, això de «se zafa del acoso» per a mi...

Mònica Terribas:

Però ell com va arribar del «se zafa» a l'*escapolir-se*, si no havia sentit mai el «se zafa»? És el que jo no entenc...

Joaquim Maria Puyal:

Quan jo vaig proposar-li trobar solucions a les fórmules usades en espanyol, vaig partir d'un treball que jo havia fet de terminologia futbolística en castellà, i que una persona de la qual hem parlat abans, que era l'Alfred Badia, m'havia traduït al català. Era una relació de paraules... Però, és clar, això era un document, diríem, fred, feia falta posar-li tota aquella cosa que abans deia el Jaume Cabré, d'intuïció lingüística, de solucions vives, anar una mica més enllà de la pura equivalència d'una paraula en català a una paraula en castellà i, aleshores, va ser quan jo li vaig dir, al Jordi: mira, Jordi, jo tinc uns hàbits lingüístics, tinc unes solucions estructurades en castellà, «los jugadores se zafan del acoso» i això, d'alguna manera, ho he de dir. I aleshores em va dir: «Bé, si no hi ha més remei ja hi buscarem una solució»; i és quan va sortir l'*escapolir-se de l'escomesa*, que és una cosa que al començament va fer una certa gràcia...

45

Mònica Terribas:

És un clàssic!

Joaquim Maria Puyal:

...I que després l'hem usat menys del que la gent es pensa, però, vaja, s'ha convertit una miqueta en marca de la casa.

És clar, el Jordi tenia solucions fàcils per a tot, i l'única cosa que ens feia falta era creure'ns que això era fàcil de fer. I, efectivament, la transmissió va començar a tenir molt d'èxit gràcies a l'empenta de gent com el Joan Granados i la directiva del Barça del moment, gràcies a gent com el Manolo Terán, director de Radio Barcelona del moment, que se'n va anar a Madrid a convèncer-los. És quan el director general de Madrid —i això ja ho he explicat moltes vegades— va dir: «¿Pero ya lo entenderán?». Això és històric, això va dir-ho el director general de Madrid, però això no té mala llet...

Mònica Terribas:

No...

Joaquim Maria Puyal:

...Això té pura ignorància.

Mònica Terribas:

Això, pot passar ara...? Sí!

Joaquim Maria Puyal:

Això pot passar ara, sí. En unes altres proporcions, en un altre context... Un dels problemes greus que jo crec que tenim és que, en tots aquests anys que han passat d'aleshores ençà, no hem millorat gaire en el coneixement comú i en el respecte comú per les coses. Al Regne, s'ha fet poquíssima pedagogia de la plurinacionalitat.

En aquella època, un col·lega nostre de la ràdio, va dir per ràdio —jo vaig sentir-ho— que «en catalán no se pueden transmitir partidos de fútbol». I això ho va dir també amb més ignorància que mala llet. És l'època que un president del Govern espanyol va dir que no es podien fer classes de física quàntica —si no recordo malament— en català, no? O de química orgànica, no sé, o una cosa d'aquestes...

46

Anar contra aquesta tendència general només era possible amb l'empenta, el coratge, la clarividència, l'optimisme, la força, la tenacitat del Jordi i la seva obstinada voluntat plena de bona fe. El Jordi és un home fort però sensible. Barreja aquestes dues condicions de força i emoció que fan, doncs, que sigui com és. Al mateix temps que és un gran lluitador, és una persona amorosa, una persona...

Mònica Terribas:

I ell, després a la tele, va treballar al *Vostè pregunta*, ja?

Joaquim Maria Puyal:

Bé. Ell... A partir d'aquell moment jo vaig descobrir en el Jordi una persona clau per al meu futur professional. Si jo no hagués conegut el Jordi, la meua vida no sé quina hauria estat, però hauria anat per uns altres camins, això és una evidència.

Vam començar a transmetre partits de futbol en català i, al cap de molt poc temps, a Televisió Espanyola van obrir una miqueta la mà i van començar a fer alguns programets en el que en deien el circuit regional de Televisió Espanyola. El carrilet, en deien aquí. Aquí hi havia grans professionals, sobretot en el terreny dramàtic; no tant en el terreny periodístic, que també n'hi havia... Hi havia programes com el *Giravolt* amb l'Antoni Serra i tota la seva gent... Hi havia programes, els de la Mercè Vilaret i el Sergi Schaaff a tota l'àrea de dramàtics... En fi,

hi havia una gran vitalitat dintre de la modèstia de la cadena, però, és clar, els serveis informatius estaven molt controlats i passaven coses d'aquelles que en aquella època —als més veterans no us sorprendrà— eren el pa de cada dia. Com aquesta que ara explicaré: per exemple, jo recordo estar amb el cap d'informatius, una manifestació a fora dels estudis convocada pels sindicats, i aleshores pujar un enllaç a negociar la presència que tindrien en un telenotícies aquells manifestants i, aleshores, pactar vint segons i el nombre de banderes quadril·lades i el nombre de banderes roges que sortirien a la informació a canvi que ells deixessin de manifestar-se... És a dir, una negociació en uns termes que avui dia serien inimaginables, però que en aquell moment eren...

47

Mònica Terribas:

Bueno...

[*Fa «cares».*]

Joaquim Maria Puyal:

No serien inimaginables?

Mònica Terribas:

Bueno, bueno...

[*Continua amb les «cares».*]

Jo no m'aventuraria a fer afirmacions categòriques sobre el tema...

Joaquim Maria Puyal:

Bé, doncs...

Mònica Terribas:

Si vols, et parlo de l'Adéu, Espanya... Continuem!

Joaquim Maria Puyal:

Deixem-ho estar!

Mònica Terribas:

Deixem-ho estar!

Joaquim Maria Puyal:

Deixem-ho estar! El Jordi em va dir: endavant amb la idea de fer un programa ensenyant la gent, els espectadors, gent del país. I vam proposar... Això no ho vam proposar ben bé, perquè va ser una proposta que ens van fer des de la direcció de la televisió i que nosaltres vam intentar evolucionar una miqueta. Ens van proposar de fer preguntes i que els espectadors fessin preguntes a les persones que portàriem de convidats. Però, al director, se li va acudir que aquestes preguntes havien d'anar escrites en una postal, que la postal seria en una urna i que hi hauria una hostessa que aniria traient postals de l'urna i fent preguntes. Nosaltres vam suggerir que fossin trucades telefòniques en directe. Això ho va defensar jugant-s'hi el càrrec el cap de programes de l'època, que era Juanjo González. Això, en aquella època era absolutament arriscat, absolutament mal vist, absolutament perillós i, d'entrada, absolutament descartable per part de la direcció. I, aleshores, ens vam inventar un sistema pel qual retardàvem les trucades, la qual cosa vol dir que nosaltres rebíem una trucada, el Jordi Mir agafava la trucada, preguntava el nom de la persona, li preguntava de què volia parlar, li demanava el telèfon, i el Jordi Mir penjava i amb dues persones del seu equip valoraven les primeres trucades que havien rebut, quines semblaven més interessants o més ajustades al tema del dia. Aleshores telefonaven a la persona i, quan tenien aquella persona a un telèfon del qual constava el número perquè l'haviem trucat nosaltres, i per tant, enteníem que hi havia allà algú que en donava garantia, amb uns intermitents de Pegaso que tenia jo a sobre de la taula —quan hi havia l'intermitent vermell, volia dir que no hi havia cap trucada; quan hi havia intermitent verd, volia dir que n'hi havia una, i, quan hi havia l'intermitent groc, volia dir que n'hi havia d'abundants i que, per tant, podia anar tirant—, mentrestant, jo...

Mònica Terribas:

I el Jordi era capaç d'agafar trucades i de penjar el telèfon al cap de res?
[*Els assistents a l'acte riuen molt...*]

Joaquim Maria Puyal:

Sí, sí, sí... el Jordi agafava les trucades...

Mònica Terribas:

Admirable, eh!

Joaquim Maria Puyal:

...les valorava, apuntava el telèfon... Era un equip de dues o tres persones...

[*Dirigint-se a Jordi Mir.*]

Oi que éreu dues o tres persones que fèieu...?

[*Jordi Mir li contesta: «Tres persones!».*]

I així, en aquell programa van passar dues-centes seixanta-dues persones —que això és una cosa que es diu de pressa. Jo ara aquí tinc una sèrie de noms que...

Mònica Terribas:

Que no hem quedat que fèiem veure que no ens ho havíem preparat?

Joaquim Maria Puyal:

No, però això m'ho he preparat, perquè aquests noms de l'època... Mira, aquí hi ha noms que van des del Pont i Gol, Ferrater Mora, Joan Fuster, Maria Àurelia Campmany, Fabià Puigserver, Vicent Andrés Estellés, Tete Montoliu, Salvador Giner [*l'assenyala*], Francesc de Borja Moll, Josep Lluís Sert, Joan Ponç, Àlicia de Larrocha, Roca Pons —l'altre dia érem a Sitges—, Vicenç Ferrer, Manuel de Pedrolo, Joan Brossa, Montserrat Roig, Joan Josep Tharrats, Francesc Català-Roca, Salvador Espriu, Ramon Margalef, entre molts d'altres... Amb això fèiem programes de televisió d'aquests que ara no feu!

[*Fa broma i es dirigeix a Mònica Terribas com si la provoqués...*]

[*Els assistents riuen molt mentre Mònica Terribas fa «cares».*]

Mònica Terribas:

No...

[*Dirigint-se al públic.*]

Això ja m'ho pelo jo sola... Quim, tenim alguna cosa a dir?

Joaquim Maria Puyal:

[*Se sent com un murmurí del públic.*]

...Sí, el Jaume Cabré...

[*També l'assenyala, com si volgués dir que, abans, no l'havia citat.*]

Mònica Terribas:

Sí, el Jaume Cabré, també. Què...

Joaquim Maria Puyal:

Amb això fèiem programes...

Mònica Terribas:

El Mir és més respectuós que tu... M'ha agrait que fos aquí, no m'ha fet ni un impropri, encara... En canvi, tu...

Joaquim Maria Puyal:

I amb el Mir ens n'anàvem a la Selva a buscar la casa de la Mercè Rodoreda, que no la trobàvem i caminàvem per una espessa selva —jo me'n recordo— cercant aquella casa... Que vam entrar-hi pel darrere, picant, de nit, picant en una finestra...

Mònica Terribas:

Perillós, amb la Rodoreda...

Joaquim Maria Puyal:

...I la Rodoreda, que no ens volia obrir la porta...

Joaquim Maria Puyal:

...O vam anar un dia a casa del Foix, allà a Sarrià, que ens va oferir unes pastetes de te per dir-nos que no volia venir al programa, te'n recordes, Jordi? Totes aquestes aventures són del *Vostè pregunta*. I més tard, va venir el *Vostè jutja* i, en aquell moment, jo ja no sabia fer res sense el Jordi...

Per tant, jo li deia: Jordi, tu creus que hauríem de fer un programa?, tu creus que estaria bé que m'endeutés per organitzar un equip de producció?, tu creus que estaria bé que demanés una llicència per operar?, tu creus que estaria bé que contractés aquesta gent, que llogués aquest despatx, que...?

Mònica Terribas:

I com que ell sempre diu que sí...

Joaquim Maria Puyal:

Mira que he de contractar quaranta persones per fer això... I en Jordi sempre el tenia al costat, sempre em donava seguretat, sempre em deia que sí, i em deia: «Si ens surt bé, et portaré a fer els deus cims més alts de Catalunya».

[*La gent del públic riu molt...*]

Joaquim Maria Puyal:

Després del primer any del *Vostè jutja*, vam fer la pica d'Estats.

[*La gent del públic riu...*]

I després va venir el Pedraforca, i van venir... En fi, els deus pics...

Mònica Terribas:

I els vas fer?

Joaquim Maria Puyal:

Gràcies al Jordi i a la Neus, i a totes aquestes aventures que han explicat del cotxe...

Mònica Terribas:

Neus, ho certifiquem o no ho certifiquem?
[*Mirant-la. Ella fa que sí.*]

Joaquim Maria Puyal:

...amb la qual cosa, jo ja no hi insistiré, però dono fe que això és exactament així...

Bé, després, doncs, l'anècdota que ha explicat el Cabré, que el vam anar a buscar a l'estació de tren de Sant Cugat, els paranys lingüístics... Recordeu els paranys lingüístics?

Mònica Terribas:

Jo vaig ser concursant del *Vostè jutja* i vaig fer el parany lingüístic [*amb les mans, fa la forma d'un triangle*]. Una cosa que sempre he retret als lingüistes de TV3, perquè un dels paranys lingüístics que em van tocar a mi —a veure si me'n recordaré bé— era «almenys», val? I el parany lingüístic era que no podíem dir «almenys» i els lingüistes de TV3 sempre ho accepten, «almenys»... I era un parany lingüístic teu [*assenyala Jordi Mir*]. Jo sempre vaig als lingüistes i els dic: per què posem «almenys» com a correcte? No ho és. Sí que ho és... Un dels meus paranys lingüístics del *Vostè jutja*! Vaig perdre el cas! No cal que ho diguis tu...

51

Joaquim Maria Puyal:

Fixa-t'hi, fixa-t'hi, però, que en aquella ocasió, nosaltres en un programa de màxima audiència incorporàvem la llengua...

Mònica Terribas:

Mmm...

Joaquim Maria Puyal:

Això és influència Mir. Directa!

Mònica Terribas:

Ara fem *El gran dictat* i el *Bocamoll*. No sé si has vist TV3 últimament... No, ho dic perquè, és clar, aquí es tractaria que algú es defensés en algun moment...

Joaquim Maria Puyal:

Nosaltres feiem allò dels paranys de coherència, els paranys culturals i els paranys lingüístics, oi que sí? I bé, també en aquella època el Jordi era sempre la

persona permanentment al costat, la persona permanentment disposada, la persona que servia per fer totes aquelles coses que tu has vist i, com tu, tants d'altres companys...

Mònica Terribas:

I, escolta, els altres companys. L'Antoni Bassas... Qui aguantava més el Jordi, l'Antoni o tu?

Joaquim Maria Puyal:

No. El Jordi no l'aguantava ningú perquè el Jordi és...

Mònica Terribas:

No! En el sentit positiu... Ja m'entens!

Joaquim Maria Puyal:

El Jordi és una persona sempre ben disposada i, per tant, i a més a més, amb una intel·ligència natural i un sentit comú... El fet que a vegades pugui ser una mica reiteratiu en les seves observacions, una mica discursiu, una mica poc...

Mònica Terribas:

Només no s'enrotlla quan a Òmnium Cultural donaven el premi, els premis de la Nit de Santa Llúcia... Aleshores sí que no es passava ni un pèl, que minutava al segon...

Joaquim Maria Puyal:

Tu abans has parlat de l'Antoni, però en els equips nostres hi havia tant de talent!... Hi eres tu, hi havia en Xavier Bosch, el Marcel Gorgori, la Sílvia Cópulo, la Montse Prat, l'Eduard Boet, la Pilar Calvo, el Carles Canut, la Rut Vilar... Tota aquesta gent, tota aquesta gent i molta més passava pel sedàs del Jordi, i les consultes eren sistemàtiques... Abans el Jaume ha parlat d'ell com a autor literari, dient-li: «Jordi, fot-li un cop d'ull a això!». Jo parlo d'ell com a preceptor. Aquí hi ha en Borràs i en Colomer, que són dos companys a qui nosaltres els dèiem l'Otto i el Fritz, que ajudaven en Cabré a fer els guions de les pel·lícules, eh que sí?... Però el Ramon Solsona —que també l'he vist per allà al darrere— o la Isabel-Clara Simó, l'Andreu Martín...

Tots, si fa o no fa, d'aquesta època, però també podria parlar-te de la Marta Falguera, el Sergi Schaaff... És a dir, gent que no estava sempre donant la cara, que estava al darrere. El Jordi era, en llengua, la referència constant per a tots nosaltres i una persona que, com tu saps, es convertia en insubstituïble dintre del despatx... I, evidentment, en Bassas. Evidentment, en Bassas.

Mònica Terribas:

[Mirant a la pantalla que hi ha muntada a la sala.]

Antoni, endavant...

53

[Es comencen a veure les imatges d'Antoni Bassas, però no hi ha so. Miren de solucionar aquests problemes i abans que tornin a posar les imatges...]

Mònica Terribas:

Això no és culpa meva, eh? Tornem a començar... Tornem-lo a posar!

Joaquim Maria Puyal:

Ara rebobinarem això i anirem al començament...

Mònica Terribas:

És que l'Antoni em mata, eh? Si no l'hem passat bé...

Joaquim Maria Puyal:

Val a dir que totes aquestes imatges que hem vist, tant abans les d'en Verdager de la Catalunya del Nord, com aquestes d'ara del Bassas de Washington, són imatges que hem aconseguit gràcies a la feina dels equips de TV3, que ens han donat un cop de mà.

Antoni Bassas

[*En un enregistrament des del cementiri d'Arlington.*]

Estimat Jordi,

La notícia que l'Institut d'Estudis Catalans t'anava a retre un homenatge aquest vespre ha creuat l'Atlàntic, i els teus amics de Washington ens hi afegim amb molt il·lusió.

Que l'Institut et reconegui és gairebé un acte de reciprocitat. Deus haver estat l'usuari i propagandista més gran dels seus diccionaris! Encara que tu, el noranta per cent de les vegades que et vaig veure obrir un diccionari va ser per confirmar la teva suposició.

Aquesta saviesa ens causava un respecte, a la canalla que coincidíem amb tu a la tele i la ràdio, al voltant del Quim. Però el teu mestratge anava bastant més lluny del simple domini científic de la llengua, i amb els anys, i ara, amb la distància, se'm fan més entenedors alguns records de moments que hem compartit.

Una vegada ens vas portar a un cementiri, la Neus, la Mariona i a mi. Era a Prada de Conflent. Ens hi vas portar a veure la tomba de Pompeu Fabra. I ens vas dir que quan anaves a Prada, sempre passaves un moment a visitar la tomba del «seny ordenador de la llengua». I que, tot i que Fabra va morir a l'exili, el fet que la seva tomba continués a la Catalunya del Nord ja t'estava bé, perquè aquella presència feia un servei.

Aquell cementiri parroquial de Prada no és com aquest cementiri nacional d'Arlington, a Virgínia. Aquí, s'hi enterren soldats de totes les guerres i aquí va ser enterrat el president Kennedy. Al damunt d'aquest turó que domina la ciutat, hi ha aquest recull de frases del president assassinat, entre les quals la més famosa: «No et preguntis què pot fer el teu país per tu. Pregunta què pots fer tu pel teu país». Vols dir, Jordi, que la frase no és teva? «Pregunta què pots fer tu pel teu país». No crec que hagi passat un sol dia de la teva vida sense que no t'ho hagis preguntat.

Washington no és només un centre de poder polític, sinó també una de les concentracions universitàries més importants dels Estats Units. Aquí són les càtedres de Georgetown, George Washington U., American University, la Johns Hopkins o el Trinity College. La universitat americana és una fecunda illa de pensament en un mar de consum.

Segur que els hauria encantant un dels teus treballs de camp. Per saber el grau de penetració de TV3 a la Franja de Ponent, em vas portar fins a un poblet de quatre cases, a la vora de Vall-de-roures, i davant dues dones assegudes a la porta de casa seva, vas preguntar-los: «Que el coneixen?». Afortunadament, em coneixien.

Un dels professors universitaris més citats els últims anys és George Lakoff, de Berkeley, a Califòrnia, que ha creat la teoria dels marcs mentals, les estructures que, segons ell, conformen la nostra manera de veure el món. Diu Lakoff que la dreta nord-americana ha invertit molts anys i diners a trobar els marcs mentals en què els seus missatges són imbatibles.

Els marcs mentals. Si he conegut algú refractari als marcs mentals imposats per la força o suggerits per la violència simbòlica, aquest ets tu. La teva actitud de sospita o de rebuig davant el discurs oficial transmès pels mitjans començats a vegades em semblava d'un extremisme fora mida. Com diria en Raimon, en segons quines frases solemnes, no hi has cregut mai. I molt menys t'has cregut el marc polític en què s'ha redibuixat el mapa físic i lingüístic del país.

Washington t'agradaria, Jordi. Aquí les pedres, encara que són molt més joves que les nostres, ja parlen d'història.

En parlen perquè els nord-americans s'han encarregat que es facin escoltar, però no només per això.

En parlen perquè el mite fundacional d'aquest país descansa sobre un valor tan universal com el de la llibertat:

«Quan en el curs dels esdeveniments, a un poble li cal dissoldre els vincles polítics que l'han lligat a un altre, i prendre entre les nacions de la terra el lloc separat i igual a què les lleis de la naturalesa i el Déu d'aquesta naturalesa li donen dret, un just respecte al seny de la humanitat demana que declari les causes que l'impulsen a la separació.

»Tots els homes són creats iguals, i dotats pel seu Creador de certs drets inalienables. Entre els quals hi ha la vida, la llibertat i la recerca de la felicitat.

»Tampoc hem faltat a la consideració deguda envers els nostres germans de la Gran Bretanya. Els hem advertit de l'atemptat comès per la seva legislatura en estendre una il·legítima jurisdicció sobre les nostres. També s'han mostrat sords a la veu de la justícia i la consanguinitat.

»Per tant, els Representants dels Estats Units d'Amèrica, solemnement declarem: que aquestes Colònies són Estats Lliures i Independents, que queden lliures de tota lleialtat a la Corona Britànica, i que, com a Estats Lliures, tenen ple dret per efectuar els actes i providències a què tenen dret els Estats Independents».

Les pedres de Washington parlen perquè parlen al cor.
Des d'aquestes escales Martin Luther King va proclamar que havia tingut un somni. Gràcies, Jordi, per haver-nos transmès el teu somni amb el teu exemple.
Una abraçada i un petó a la Neus.

Mònica Terribas:

A l'Antoni el trobem a faltar molt, però hem guanyat un grandíssim corresponsal als Estats Units de TV3... Una cosa va per l'altra... Quim...

Joaquim Maria Puyal:

Molt bé, Mònica... Em permeto parlar en nom de tots els companys, de totes les persones que són deutores teves, Jordi. Aquí n'hi ha uns quants, jo n'he anomenat un quants, n'hi ha molts més, tu ja ho saps...

Ara, Jordi, has de veure que aquesta sala està plena... No és tan fàcil omplir una sala així, un dia de cada dia, a quarts de set de la tarda, i tothom hi ha vingut de cor, i tothom ha vingut amb molta il·lusió avui fins aquí. Aquí hi som tots. Hi som tots perquè hem volgut ser-hi.

Abans recordàvem amb en Joan Solà, que el dia que vam fer un brindis amb els companys de la Secció Filològica en Jaume Cabré va comentar que, amb ell i amb mi, tu [*mirant cap a Jordi Mir*] entraves a la Secció, d'alguna manera. Això ho recordàvem abans amb en Solà i ara em ve de gust repetir-ho en públic.

56

[*La gent aplaudeix, Salvador Giner s'aixeca i va fins al lloc on és Neus Bòria, li dona un ram de flors i li fa un petó. Ella es tomba i ensenya el ram a tothom.*]

Jo, que sé que ets un home de rituals, que ets un home de detalls... Per exemple, hi ha un petit document que amb el Jordi, periòdicament, signem, i van passant els anys i l'anem signant, com si refermèssim una mena de compromís voluntari i sòlid que tenim ell i jo. Aquesta tenacitat seva, aquesta figura exemplar del Jordi, que nosaltres, repetidament, avui, al llarg de la nit hem estat associant —ho ha fet ara també l'Antoni Bassas— sistemàticament també a la figura de la Neus Bòria.

Jo crec que, Mònica, interpretariem el sentir general si demanéssim al president de l'Institut que, aquest moment, entenguéssim que l'homenatge que estem fent al Jordi Mir no seria un homenatge rotund, un homenatge sencer, en la seva totalitat, si no reconeguéssim també la figura de la Neus.

57

Salvador Giner:

M'agradaria, Jordi, que diguessis uns mots... si pots!

Jordi Mir:

Uf!

Salvador Giner:

...Que diguessis uns mots, després d'un petit present que et volen fer... Senyor president...

August Bover:

Estimat Jordi, en nom de la Secció, de la Societat, de l'Institut et volia fer lliurament d'aquesta placa, i per molt anys!

58 *[Li dóna la placa, que Jordi Mir mira i ensenya a tothom. Li demanen que la llegeixi.]*

Jordi Mir:

...Per obligació, diuen...: «Homenatge a l'amic, el generós, el tenaç, el feiner, l'encuriós, l'activista, el diligent, l'inquiet, l'emprenedor, el tossut, el geògraf, el patriota, el lingüista, el filòleg, el fabrià, l'excursionista, el fotògraf, el sol·lícit, l'amatent, l'obstinat, l'escarràs, l'incansable [Pausa.] Jordi Mir i Parache. [Aplaudiments.] De part d'aquells a qui has embarcat, o amb qui t'has afegit a mil aventures des de l'amor insubornable al país, la seva llengua i la seva gent. Societat Catalana de Llengua i Literatura, Secció Filològica, Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 9 de juny de 2010».

59

Salvador Giner:

Molt bé, abans de cloure l'acte, Jordi, si us plau, digues uns mots... Fes un petit esforç...

Jordi Mir:

Quants?

Salvador Giner:

Tants com vulguis!

Jordi Mir:

Bé, suposo que compreneu, que teniu ben clar, que posar-me davant d'aquest micròfon, en aquest moment, és per a mi una absoluta temeritat, i que, de fet, no sé on em poso.

Seré..., segur, segur que seré brevíssim. El que em passa, és clar, és que veig que si se m'ofereix el micròfon és justament per dir allò que vosaltres i jo sabem, segons aquella teoria que fa al cas. I es dóna una mica la circumstància que tinc la sensació que justament no he de dir allò que tots plegats coincidim a creure que, ara, hauria de dir.

I és per una cosa. Perquè, si partim de la base que un fet determinat perquè sigui objecte de reconeixement ha d'obeir a un esforç i a una voluntat premeditats per part de qui el rep, resulta que amb mi això no va per aquí, perquè una bona part d'allò que m'heu atribuït és, si més no, incert. De tot plegat, el que m'he empassat millor és allò del Jaume, perquè he de creure que res del que ha dit no vol ser veritat, com passa amb tots els bons contistes, naturalment, perquè, si no, el seu relat ja no seria un conte.

Aleshores, doncs, en realitat ens trobem que això no és així. En realitat, la voluntat i l'esforç que dèiem que hi hauria d'haver hagut per part meva, i sento molt desenganyar-vos, no s'ha donat. Perquè, de fet, tot allò que segons vosaltres hagi pogut fer no és res més que la conseqüència del petit compromís que vaig contraure quan vaig aterrar, de grat o per força, en aquest beneït país i m'hi vaig sentir admès i lligat. Per tant, tot plegat no té importància i, al contrari, si de cas encara tinc coses a deure. Sí, jo crec sincerament que tinc deutes amb la terra que ens acull i amb vosaltres i, doncs, si fins ara he fet alguna cosa, no compta.

En conseqüència, també crec que vosaltres tampoc no heu fet el que haviu de fer a l'hora de valorar les meves actituds i que no tinc per què reconèixer, en tot el que heu expressat avui de mi, cap valor més enllà d'allò que en aquesta circumstància el cor us ha dit amb generositat que us corresponia de fer.

D'alguna manera penso, segur que com vosaltres, que en el que més coincidirem és que tant el meu suposat mínim esforç, el meu mínim servei a una idea comuna, com la magnànima condescendència i l'amabilitat que heu tingut amb mi responen a un mateix sentiment i que, en el fons, els uns i els altres només hem procurat fer cada u el nostre paper quan ha calgut.

Són, doncs, dues posicions, per dir-ho així, que no s'han de donar reconeixements mutus. No cal que una reconegui l'altra perquè n'és conseqüència, i a l'inrevés. No s'han de regraciar res mútuament, però ara i aquí és lògic que tinguin el goig de retrobar-se en un punt, el sentiment de pàtria, que és el que les ha portades, i les porta, a un únic objectiu, insubornable. El sentiment que ens lliga i que ens ha empès sempre a fer les coses amb una naturalitat que ens ve de dintre perquè sabem que ens toca fer-les i, simplement, les fem: per Catalunya!

Només volia dir això i, amb tot, i des del fons del cor, gràcies!

[*Tothom s'aixeca i sona la música d'Els Segadors, que clou l'acte.*]

PUBLICACIONS DE LA PRESIDÈNCIA

Títols publicats

- 1 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Sessió inaugural del curs 1999-2000* (1999)
- 2 *Debat sobre humanitats* (2000)
- 3 *Els premis Nobel de l'any 1999: Cicle de conferències* (2000)
- 4 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Restauració de la Casa de Convalescència: Octubre 2000, acte inaugural* (2001)
- 5 *Els premis Nobel de l'any 2000: Cicle de conferències* (2001)
- 6 *Homenatge als nostres pobles i a la seua gent: Segon cicle de conferències al nord del País Valencià* (2001)
- 7 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Seu de Castelló de la Plana: Juny de 2001, acte inaugural* (2001)
- 8 *Debat sobre les plantes transgèniques* (2002)
- 9 Pendent de publicació
- 10 *Any Mossèn Alcover: Presentació de la Lletra de convit 2001* (2003)
- 11 *L'aigua i el medi: Cicle de conferències* (2003)
- 12 *La ciència en la història dels Països Catalans: Presentació del projecte* (2002)
- 13 *Els premis Nobel de l'any 2001: Cicle de conferències* (2002)
- 14 Joan MARTÍ I CASTELL, *Institut d'Estudis Catalans: Del Dictamen acord de 1907 als Estatuts de 2001* (2002)
- 15 *Atlas lingüístic del domini català: Presentació del primer volum* (2002)
- 16 *Homenatge als nostres pobles i a la seua gent: Primer cicle de conferències al sud del País Valencià* (2004)
- 17 *La terra i el medi: Cicle de conferències* (2005)
- 18 Josefina SALORD RIPOLL, *Els filòlegs menorquins i l'Institut d'Estudis Catalans* (2003)
- 19 *Educació en la política: Dotze raons per a la participació en la vida pública: Presentació del llibre* (2003)
- 20 *Els premis Nobel de l'any 2002: Cicle de conferències* (2004)
- 21 *Els premis Nobel de l'any 2003: Cicle de conferències* (2004)
- 22 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Declaracions institucionals sobre la llengua catalana* (2004)
- 23 INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, *Perspectives del segle XXI: Recerca i país: Declaració institucional* (2004)
- 24 *Perspectives del segle XXI: Recerca i país: Cicle de conferències* (2006)
- 25 *Els premis Nobel de l'any 2004: Cicle de conferències* (2006)
- 26 *Sessió sobre el dèficit fiscal: Conferències pronunciades el 10 de febrer de 2005* (2005)
- 27 *El foc i el medi: Cicle de conferències* (2007)
- 28 *L'aire i el medi: Cicle de conferències* (2008)
- 29 *El naixement de Jaume I: Drama històric amb pròleg, quatre actes i epíleg* (2008)
- 30 *Jaume I i la seva època: Anàlisi breu d'un important llegat polític i cultural* (2008)
- 31 *Els premis Nobel de l'any 2005: Cicle de conferències* (2008)
- 32 Màrius FOZ I SALA i Francesc GONZÀLEZ I SASTRE (cur.), *Malalties emergents* (2010)
- 33 *Jornades d'homenatge a Ramon Aramon i Serra en el centenari de la seva naixença (1907-2007)* (2011)
- 34 *Acte d'homenatge a Jordi Mir* (2011)

